HART VAN DE STAD KRANT

Vereniging voor de Pieters- en Academiewijk en Levendaal-West

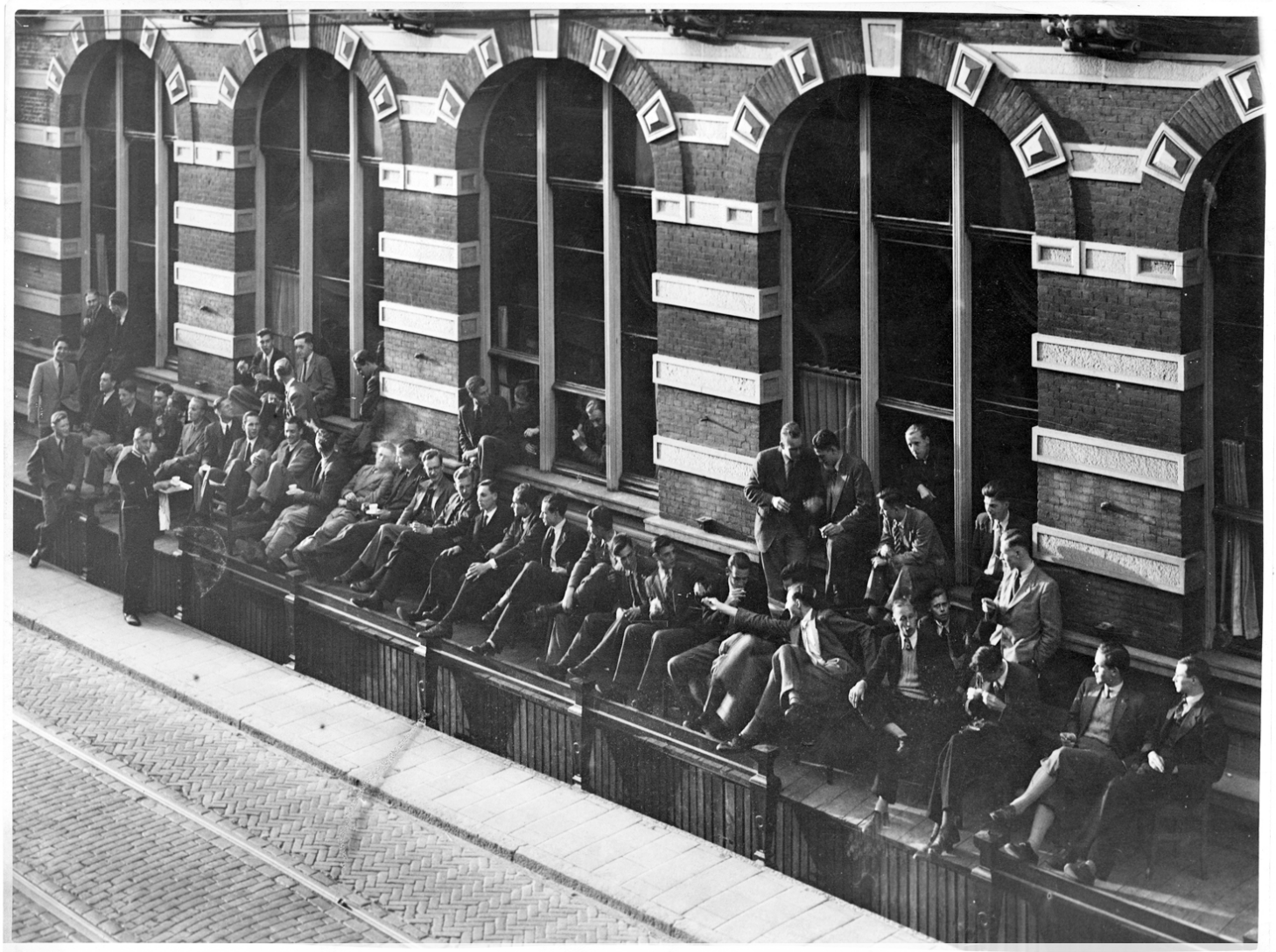

Foto uit 1949 van de heeren studenten op het terras van de in 1959 afgebrande Sociëteit op Breestraat 50

LUSTRUMTENTOONSTELLING MINERVA

Jubileum

Sociëteit Minerva bestaat 200 jaar. Dat wordt onder meer gevierd met grote feesten en een tentoonstelling. Deze is getiteld: *Paradox, Leiden en Minerva, 200 jaar verenigd,* hij geeft de band aan van het studentencorps met de stad. De studenten organiseren hem met steun van Erfgoed Leiden en Omstreken, waar sinds kort ook een groot deel van het archief van Minerva is ondergebracht. De organisatie is in handen van Mimi Elliott, bachelor Cultureel Erfgoed aan de Reinwardt Academie, en Auke van Hoek, student Rechtsgeleerdheid, samen met vier andere studenten.

Lees verder >>

Nummer 140
april 2014
oplage 2700
Redactie Clariet Boeye, Marjolijn Pouw, Charlotte Boschma, Carla van der Poel

Inlevering van de stukken voor de volgende krant voor 10 augustus 2014 bij de redactie: info@pieterswijk.nl of Hart van de Stadkrant, Postbus 11016, 2301 EA Leiden o.v.v. Hart van de Stad

www.pieterswijk.nl

… vervolg voorpagina

LUSTRUMTENTOONSTELLING MINERVA

Collectie

Er is veel moois te zien, zoals oude foto's van maskerade optochten, door Minerva en de VVSL opgevoerde toneelstukken en musicals, feesten, de sociëteitsbrand, koffievrouwtjes bij wie studenten 100 jaar geleden tot diep in de nacht eten en drinken konden kopen, bekende (oud)Minervanen en VVSL-reünisten zoals Prinses Beatrix en Koning Willem Alexander, Engelandvaarders zoals Erik Hazelhoff Roelfzema (Soldaat van Oranje), en de dichteres Vasalis, Margaretha Droogleever Fortuyn-Leenmans. De foto hiernaast toont de twee koffievrouwtjes: Rieka Nieuwenhuis en haar moeder begin 1900. Ook na zijn vertrek uit Leiden onderhield menig (oud)student de band met deze substituut moeders.

Plaats, duur en openingstijden

De oude UB, Rapenburg 70
van 15 mei t/m 15 augustus
maandag t/m vrijdag van 8.00 – 18.00

Bijschrift: Voor de fusie deden de VVSL (Vereniging voor Vrouwelijke Studenten te Leiden) en het LSC al veel dingen samen. Zo nam Pro Patria het VVSL-bestuur 1958/59 mee naar de schietbaan in de duinen bij Noordwijk. Op de foto de ab-actis van het bestuur, Marcella Kalff-Schoemaker. De schietwedstrijd werd die dag glansrijk gewonnen door de quaestor, Elizabeth Badon Ghijben. Privé archief.

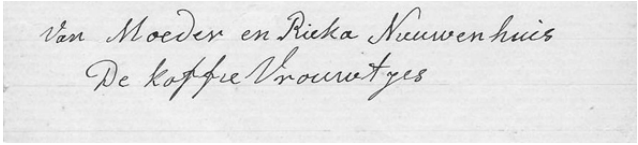
Van Moeder en Rieka Nieuwenhuis
De koffie Vrouwtjes

Detail correspondentie

Bijschrift: De Leidse student in de negentiende en begin twintigste eeuw kon in de vroege morgenuren na het drankgelag op Sociëteit terecht bij Rieka Nieuwenhuis en haar moeder voor koffie, soep, een broodje en nootjes. De studenten zagen deze koffievrouwtjes als een soort moederfiguur. Ook na vertrek uit Leiden onderhield menig afgestudeerd heer nog contact met hun koffievrouwtje. In de tentoonstelling ontroerende briefjes die deze bijzondere band laten zien. Met dank aan Floris Hers

Marjolijn Pouw

In gesprek met

MART HELFENSTEIJN VAN LIJSTENMAKERIJ QUESTROO

Op een van de regenachtige januaridagen die dit jaar rijk is stap ik lijstermakerij Questroo op de Nieuwe Rijn binnen. Het ruikt er lekker naar de vernis, waarmee eigenaar Mart Helfensteijn aan het werk is als ik binnenstap. Hij houdt er met ingang van 1 april mee op, zo staat op zijn deur aangekondigd. Jammer, vind ik--ik ben een goede klant--maar Mart zit al bijna 50 jaar in het vak en wil nou wel eens wat anders. 'Er is werk genoeg in de lijstenmakerij', zegt hij. 'Daar is het niet om. Goede lijstenmakers zijn dun gezaaid, maar ik heb helaas geen opvolger. Er komt een makelaarskantoor in dit pand.' Zo komt er dus een einde aan bijna 120 jaar Questroo.

Mart Helfensteijn in zijn werkplaats, foto Marjolijn Pouw

Leerschool

'Lijsten maken kun je niet op school leren, je leert het door het te doen. Ik leerde het van mijn schoonvader. Hij nam deze zaak in 1965 over van de oude Cobus Questroo, wiens familie er al sinds 1895 in zat. Cobus had geen kinderen, hij woonde boven de werkplaats samen met zijn ongetrouwde zuster met wie hij samen de zaak had. Omdat hij met pensioen wilde, zocht hij een opvolger. Mijn schoonvader wist dat, en heeft toen de zaak overgenomen. Hij had al een lijstenmakerij op de Haarlemmerstraat 162 en wilde wel uitbreiden: " Leerling-lijstenmaker gezocht", zette hij op zijn deur en zo ben ik als ventje van 15 binnengekomen.

Ik ging al op mijn veertiende van school en werkte als letterzetter bij drukkerij NDB op de Oosterdwarsstraat, recht tegenover de Meelfabriek. Alles ging daar op de zoemer. Je had geen daglicht, maar werkte in een grote hal zonder ramen waar alles tot op de seconde gecontroleerd werd. Werktijden, koffie, plaspauze, lunch--als het daar tijd voor was tijd was dan werd dat aangekondigd met de zoemer, net als wanneer de tijd weer om was. Het was nog net geen gevangenis. Ik heb het een jaar volgehouden, maar toen ik op de deur van mijn schoonvaders zaak las dat hij een leerling lijstenmaker zocht, ben ik daar naar binnen gelopen. Zijn dochter, mijn vrouw dus, kende ik toen nog niet. Dat kwam pas later, toen zij een paar keer bij Questroo--waar ik zat—binnen kwam lopen. Aan kwam lopen. Drie jaar heb ik als duvelstoejager en loopjongen het vak geleerd, daarna mocht ik zelf aan de gang. Ik haalde in de avonduren mijn middenstandsdiploma, trouwde en van het een kwam het ander. Op mijn beurt nam ik de zaak van mijn schoonvader over. In de tussentijd gaf ik voor mijn plezier motorrijles bij Ton van den Bos, want ik ben liefhebber van motorrijden. Maar daar zag ik geen brood in, en eigenlijk is lijstenmaker mijn vak.'

Lijstenmaker worden

'Goed inlijsten is nog niet zo eenvoudig. Je kan het niet leren, maar je moet het in je hebben. Je moet kunnen zien hoe iets wordt. Dat is je toegevoegde waarde voor de klant. Hij beslist, maar ik heb een adviserende rol. Ik moet dus wel kunnen uitleggen wat ik mooi vind, en waarom. Mijn adviezen worden gelukkig bijna altijd over genomen. Mijn schoonvader leerde me kijken en schatten. Hij was een goede lijstenmaker. Hij zag de kleuren en de verhoudingen voor zich, en wist intuïtief welk passe partout en welke lijst er bij een schilderij of prent pasten. Dat heb ik ook. Het is dankbaar werk, wat binnen is gebracht gaat mooier naar buiten. Alle werken zijn anders en vergen een andere aanpak, net als je klanten. Je verveelt je nooit, want geen dag is hetzelfde. En je krijgt de mooiste kunstwerken onder ogen.

Ik had ook wel kunst willen verkopen, maar in Leiden is er bijna geen publiek voor. En al zou er het er zijn, dan is het nog knap lastig. Je moet een voorraad hebben van werk dat je mooi vindt--een koper moet kunnen kiezen--en ruimte om het werk goed ten toon te stellen. Verder moet je de banden aanhalen met je kunstenaars en hun ontwikkeling bijhouden. Daar had ik de ruimte en de tijd niet voor. Dus verkoop ik wat me wordt aangeboden, maar het belangrijkste was lijsten maken.'

Vakmanschap

'Questroo was heel goed in lijsten maken. We waren de lijstenmaker van Defensie, overheid en politie. In alle openbare gebouwen hingen in de dienstvertrekken door ons ingelijste staatsieportretten van Juliana. De mallen heb ik nog. Kijk maar, deze hier, met die mooie gouden kroontjes. Ik heb er mijn vrijstelling van de Dienstplicht aan te danken, wegens onmisbaarheid. Toen ik werd opgeroepen heeft de baas Defensie gebeld en gevraagd of ze op stagnatie bij het inlijsten van de staatsieportretten zaten te wachten. Het was mooi werk. In een bestelauto reed ik allerlei gehuchten en plaatsen in ons land af om de portretten te bezorgen. Je kwam echt overal. Ook voor de burgemeesters van Leiden hebben we de staatsieportretten ingelijst. Kwam er een

nieuwe burgemeester, dan moesten er nieuwe lijsten komen. Dan kwam Van Woerden, de gemeentesecretaris, weer aanvliegen uit het stadhuis. Toen Beatrix koningin werd moest er voor het lijsten maken opnieuw ingeschreven worden. De opdracht is toen naar de Sociale Werkplaats in Rijswijk gegaan, die was goedkoper. Ach ja, zo gaat dat. Nou ga ik zelf met pensioen.'

Cobus Questro

'Van de oude Cobus is hier niet veel meer terug te vinden, behalve herinneringen. Hij zat in de oorlog in het verzet en later in het gemeentebestuur. Toen zijn zus Dina in86 was gestorven en de rouwstoet langs de Nieuwe Rijn trok, werden overal de hoeden afgenomen. Men wist precies wie er in de kist lag en wie er in de buurt goed of fout was geweest. Dat speelde nog jarenlang. Hier beneden achter het beschot zit nog een hele mooie, oude, beschilderde haard. Die is nog helemaal intact. We hebben het beschot er zorgvuldig omheen getimmerd, zodat hij niet beschadigd kon worden. Bij de restauratie van het pand door het makelaarskantoor dat erin komt, zal hij in zijn oude glorie hersteld worden. En hier is ook nog een oude rekening uit 1911. Moet je kijken, ik heb hem ingelijst. Dat is toch prachtig? Die gaat mee bij mijn vertrek. Verder heb ik alles al weggegeven. Een broer van Cobus is naar Canada verhuisd. Zijn dochter kwam langs om te zien wat er nog van de familiegeschiedenis in de zaak te vinden was. Ze heeft allerlei oude foto's meegenomen.

Drie generaties Questroo voor hun winkel, in het midden Cobus, archief Mart Helfensteijn

Toen

'Ik ben geboren in de Pancrassteeg, de steeg naast Van Borssele, die uitkomt op de Hooigracht. René Jacobs, de bakker, heb ik als peuter nog over de nieuwe Rijn zien lopen. Mijn vrouw en ik woonden 35 jaar op de Haarlemmerstraat 162. Alle winkeliers uit de buurt kenden elkaar. Slager Ton de Vrind, Richard van Bordelaise, bonthandelaar Paul van Egmond, bakker Jacobs, aannemer De Bolster, waar op vrijdagmiddag de loonzakjes uitgereikt werden. De binnenstad van Leiden was net een dorp. Na sluitingstijd dronken we met zijn allen aan het einde van de week vaak een borrel in het Vattegat, toen het daar nog leuk was. Daarna gingen we dan de restaurants af om te eten. Meestal gingen we naar Jan la Grand op de Herengracht, waar je zelfs na 11 uur 's- avonds nog terecht kon. Dat heb ik allemaal zien veranderen.'

En nu

'Nou woon ik in Leiderdorp. Dat is 10 minuten fietsen van Leiden. We hebben daar een eigen parkeerplaats, een garage voor mijn motor en we zitten bijna aan het water. Ik ben een fanatieke zeiler, en ik vis graag. We hebben ook een boot, en met je boot ben je zo buiten. De plassen op of naar het IJsselmeer. Dat kan nou allemaal.'

Historie

door Hans Heestermans

"**Een stevige bries** blies over de grachten van de kleine universiteitsstad. Mannen in driedelig kostuum, voorzien van een korte snor onder hun bol- of strohoed, spoedden zich langs de straten. Het terras van Grand-café-restaurant In Den Vergulden Turk, in de Leidse Breestraat, was onbezet. Een luifel overspande de brede erker op de tweede verdieping. Nog een etage hoger leunde een dienster over de balustrade van het balkom, gekleed in een donkere jurk, met een wit schort omspannen, de taille enigszins ingeregen. Uit de pui stak een vlaggemast. Een paar dagen later zou daar de vaderlandse driekleur wapperen. Dan vierden de Hollanders hun zogenaamde Koninginnedag, de verjaardag van hun jonge vorstin. In de lounge heerste een plechtige stilte, een etablissement van standing waardig. De kelners liepen op zachte zolen rond. Gerinkel van theegerei, een half gefluisterd woord was alles wat men hoorde." *(Martin van Amerongen beschrijft de ontmoeting van Freud met Mahler in Leiden).*

Swanenburgh. Een van de belangrijkste Leidse kunstenaars uit de tweede helft van de 16de eeuw was ongetwijfeld Isaac Claesz., in zijn latere levensjaren beter bekend als Meester Isaac Nicolai en door het nageslacht doorgaans met de familienaam Swanenburgh

aangeduid, een naam die door zijn kinderen werd gevoerd. Een van de zeldzame vroege werken is het zelfportret uit 1568. Hij was toen ongeveer 30 jaar oud. Het schilderij hangt in de Lakenhal en is zeker een wandeling naar dat museum waard. De kunstenaar heeft zich staande voor zijn ezel afgebeeld. Zijn gezicht is naar de toeschouwer gekeerd. Op de ezel staat een half voltooid portret van een oudere man. Wie dat is, is niet bekend, maar het lijkt waarschijnlijk dat het iemand is die de kunstenaar zeer na stond: mogelijk zijn vader of een oudere kunst-broeder (Isaacs Leidse leermeester?).

Swanenburgh begon in 1576 aan zijn loopbaan als magistraat: 38 jaar lang was hij lid van de zoge-naamde veertig-raad, een vroed-schap dat uit 40 leden bestond.

Isaac Claesz (1537 -16 14), kunstschilder en burgemeester. Zelfportret 1568 (collectie De Lakenhal)

Een Engelse toerist schrijft in zijn dagboek van juli 1669: "Van Den Haag gingen we per schuit naar Leiden. Het is een grote en goed gebouwde stad, maar wel erg stil en rustig; het feit dat er maar weinig koetsen zijn is daar één oorzaak van, een andere is dat er relatief weinig mensen zijn. De universiteit wordt tamelijk druk bezocht. Hier vlakbij is de kruidentuin, waar erg veel zeldzame planten groeien. Ik heb speciaal gelet op een aloë-plant van grote hoogte in een glazen kas. Men vertelde ons dat dit de hoogste in Europa was. Ik moest natuurlijk ook kijken naar de Herba Sensitiva, die je niet kan aanraken zonder dat hij zijn blaadjes intrekt en na een tijdje steekt hij ze weer uit, zoals een slak zijn horens. Onder de zeldzame planten zag ik ook een eik die er zeer mooi bijstond."

Wim Kan debuteerde in de Leidse Schouwburg. Hij schrijft er heel liefdevol over in 1968: "Veertig jaar geleden kwam ik hier als "leerling eerste klas toneelschool Amsterdam" huiverig en bevreesd de eerste maal voor het voetlicht. Het rook er naar schminck en ouwe successen. In de foyers keken portretten van Theo Mann-Bouwmeester, Jan C. de Vos en Alida Tartaud- Klein meewarig op ons neer. Een 18-jarige klasgenoot van me, die iets Royaardsachtigs bij zich van binnen voelde kloppen zei, toen we samen in de zaal stonden: "Dat ding moet eerst afbranden, wil je hier ooit iets kunnen brengen dat aanspraak mag maken op het woord "Theater"!" Ik werd er stil van…Ach, ik hou m'n hart vast, als ik aan je toekomst denk, goeie, ouwe scheve Leidse Schouwburg! Maar een heel klein lichtpuntje in de donkere nacht, die voor je ligt, zie ik toch wel: als de jeugd van vandaag morgen de glorie van gisteren ontdekt door onverwacht het huis van haar bet-overgrootvader binnen te stormen, om er een grandioze happening te houden…, dan is er een mooie kans dat die ouwe scheve schouwburg opeens heilig wordt verklaard… want dan is hij niet meer "ouwerwets", maar "antiek"- en U weet het: Antiek is in!"

Frédéric Bastet beschrijft de macht van een (emeritus) hoogleraar in de jaren '40 van de vorige eeuw. "Het (Archeologisch) Instituut gaf ook een tijdschrift uit en de redactie daarvan werd gevoerd door emeritus professor Alexander (Byvanck) en diens 25 jaar jongere echtgenote, de freule. Hoewel zij geen ambt meer bekleedden, meenden zij aan dit tijdschrift en aan de jaren werkzaamheid ter plekke het gewoonterecht te ontlenen van permanente aanwezigheid in een van de toch al zo schaarse vertrekken. Toen dat echt niet langer meer kon, nam het echtpaar een kloek besluit: zij vestigden zich in het voorste gedeelte van de algemene bibliotheek….Natuurlijk een onhoudbare situatie. De voor de studenten bedoelde studieruimte werd hierdoor tot de helft gereduceerd. Bovendien ontving het echtpaar er zijn kennissen, ze kwebbelden en zaten te bekvechten over redactionele zaken dat het een aard had, stoofden er zelfs op een gasvlam een middagprak waarvan de lucht zich door het hele pand verspreidde."

In de Hooglandse kerk zijn nogal wat boekverkopers begraven, onder wie Felix Lopez de Haro (1642-1694). Hij had een boekwinkel op het Rapenburg, nr. 52. Bij de restauratie van de kerk in de jaren '70 van de vorige eeuw is de kerkvloer op tamelijk willekeurige manier neergelegd. Daarbij is de grote steen met inscriptie van het graf van Felix Lopez doormidden gebroken. Het gevolg is dat Felix en Lopez nu meters van elkaar af liggen.

In Nederland steeg het aantal kinderen dat buiten het huwelijk werd geboren in de tweede helft van de 18de en de eerste helft van de 19de eeuw. Leiden had tot circa 1900 het hoogste cijfer van heel Nederland. Beide overgrootmoeders van Mary Bey, oftewel de Zangeres zonder Naam, waren ongehuwd toen ze een

kind kregen: Catharina van der Beek, later vrouw van Willem Bey, kreeg een voorhuwelijks kind in 1829; Maria Tegelaar, later getrouwd met Jacob Brouwer, kreeg haar 'onwettige' kind in 1850.
Andere voorbeelden van ongehuwde moeders zijn Jannetje Lagas, later gehuwd met de schipper Pieter van der Klauw, zij kreeg zelfs drie voorkinderen: in 1864, 1866 en 1867. Goeie Mie kreeg drie liefdesbaby's: in 1863, 1865 en 1867.
De Leidse hoogleraar Jacob Geel (1789-1862) schreef over sommige inwoners van zijn plaats:
"Het vervloekte gemeene vee trouwt vóór hun achttiende jaar, vreet aardappelen, maakt teringachtige kinderen, komt aan de armenkas of gaat bedelen."
Dirk Jaap Noordam constateerde dat de uitspraak over de huwelijksleeftijd onjuist is. Ook in Leiden trouwde men eerder als twintiger dan als tiener. Wel was het aantal kinderen dat men verwekte hoger dan het landelijk gemiddelde, hetgeen, volgens Noordam, vooral te danken of te wijten was aan de volksklassen. Zo kwam Goeie Mie (haar vader Clemens Swanenburg was sjouwer) uit een gezin van dertien. Ook onder de voorouders van de Zangeres zonder Naam waren de gezinnen kroostrijk, zoals bij de zeepziedersknecht en dekenspinner Willem Bey, met acht kinderen, en de fabrieksarbeider Jacobus Brouwer, met zeven. De elite daarentegen beperkte het kindertal: hoogleraar Hector Treub (twee), fabrikant B.F, Krantz (drie) en fabrikant C.H. Krantz (vier).

Jacob Geel (1789 – 1862) literator, filoloog & bibliothecaris (Internet)

Bewoners vertellen

ERICK VAN ZUYLEN *door Charlotte Boschma*

De beste Leienaars zijn vaak geboren buiten Leiden. Iemand van ver die door Leiden liep en helemaal verliefd werd op de stad, hier bleef en met alles meedoet en er geen kwaad woord over wil horen. Zo iemand is Erick van Zuylen, die zich vol enthousiasme voor van alles inzet. Hij is nu custos, een functie binnen de universiteit waarbij hij als gastheer optreedt bij academische plechtigheden zoals promoties en oraties. De ceremoniële kant wordt begeleid door de pedel, en de custos is verantwoordelijk voor de gang van zaken in het Academiegebouw en de Faculty Club. Een baan waar hij veel plezier aan beleeft.

Erick van Zuylen in zijn voortuin met de schapen (foto archief Erick van Zuylen)

Jeugd en opleiding
Erick van Zuylen werd geboren in Winssen, een klein dorp in het land van Maas en Waal tussen Nijmegen en Den Bosch, in een boerengezin als jongste van vijf jongens. Een heerlijke jeugd in een vrolijk en gastvrij gezin. Er was altijd volk over de vloer, het was hard werken en er werd groot belang gehecht aan normen en waarden. Dit heeft hem gevormd en dat zie je terug in zijn latere loopbaan. Erick hielp zijn moeder met koken, wat nog altijd een hobby van hem is, en hield van de gezelligheid en de mensen om zich heen. Na school wilde hij de horeca in, deed een opleiding in Nijmegen en Den Bosch, een stage op Slot Doddendael en werkte bij verschillende toprestaurants, onder andere bij de Hoefslag in Bosch en Duin van de familie Fagel. Omdat hij de managementkant op wilde vond hij dat hij ook verstand van koken moest hebben en ging hij terug naar

Doddendael waar hij aan een koksopleiding begon en zich opwerkte tot het hogere management. Hij werd restaurantmanager in 't Spant in Bussum, werkte daarna in de hotellerie en catering in Amsterdam en vervolgens in Zeist waar hij sales deed en verantwoordelijk was voor de echt grote partijen in Hotel Figi en Slot Zeist. In Zeist begon hij later een horeca adviesbureau, en met zijn toenmalige vrouw Ellen een Eetiquetterie. Ze hielden eens in de twee weken een "mini-restaurant" waar Ellen kookte en Erick uitleg gaf over tafel-etiquette en omgangsvormen. Juist toen hij twijfelde over voortzetting van het adviesbureau en hij en zijn vrouw uit elkaar gingen, hoorde hij via via dat er bij de Universiteit van Leiden een klassieke horecaman met commerciële ervaring gezocht werd.

Erick van Zuylen met Erica Terpstra bij het Academiegebouw aan het Rapenburg, foto universiteit

De universiteit gaat natuurlijk primair over onderwijs en wetenschappen. Het facilitair bedrijf mag niet te zwaar wegen qua kosten en sinds de reorganisatie van een aantal jaar geleden moet het zichzelf bedruipen. Daarom werden er commerciële mensen gezocht. Erick: 'Ik dacht eerst dat ik niet in het ambtelijk gedoe van de universiteit zou passen. Maar ik liep na een eerste gesprek hier in Leiden rond en ik dacht WAUW, wat een mooie universiteit en wat een mooie stad en toen heb ik het gedaan.' Wat hij zo leuk vindt aan zijn baan is dat hij met zo veel verschillende mensen te maken heeft, en dat hij mensen echt van dienst kan zijn. 'Na een promotie ben je de eerste die de promovendus opvangt, vaak een emotioneel moment voor de jonge doctor. Iedereen die de senaatskamer of het groot auditorium uitkomt breekt. Verder is de diversiteit erg leuk, je hebt te maken met studenten, medewerkers, het College, leden van het Koninklijk Huis en vele ander hoogwaardigheidsbekleders. Het is écht de leukste baan van de wereld.'

3 October Vereeniging Leiden

Erick zit als commissaris in de PR commissie van de 3 October Vereeniging. Hij vertelt hoe hij erbij kwam: 'Ik werkte net in Leiden en wist natuurlijk van 2 en 3 oktober. Ik had 2 oktober gevierd en dacht dat 3 oktober voor de Leidenaren was, dus ik was van plan weer naar Zeist te gaan. Maar ik kwam de stad niet uit met de auto en ben een nacht langer gebleven. Toen ben ik naar de optocht gaan kijken, in m'n eentje. Bij Café de Tregter. Ik raakte met mensen aan de praat en zei op een gegeven moment: wat is dit voor nep-optocht! Want ik ken natuurlijk carnaval. Zo raakte ik in gesprek met Klaas Griffioen, een 3 oktober figuur. En later kwam ik met de commissarissen in contact. Toen er een vacature in de PR commissie was ben ik erbij gekomen. Ik was verbaasd hoe het feest gevierd werd. Ik ben natuurlijk opgegroeid met carnaval, waar ik nog ieder jaar heen ga als het mogelijk is. Maar het is zo grappig hoe hier in september de koorts al ontstaat en mensen gaan sparen voor het feest. Het is dan ook echt stiller in de kroegen. Wat ik met name zo mooi vind is de combinatie van het herdenken en het vieren, de kerkdienst, en hoe de jeugd meedoet met de mini koraal. En natuurlijk het feest zelf. Ik vind hutspot ook heerlijk en ben bij alles van de partij.'

PR-commissie

Het werk voor de PR commissie kost hem veel tijd. In januari begint het al want de PR commissie moet voor de zomervakantie klaar zijn met de feestwijzer en de folders. De commissie denkt na over gadgets, hoedjes en sjaaltjes en doet natuurlijk PR via radio, tv en social media. Zo na de zomer gaat het servicepunt open en beginnen de activiteiten. Het is heel druk maar de 3 October Vereeniging is een club met leuke, gedreven en enthousiaste mensen en hij zegt: 'De dankbaarheid van de Leienaren is ook groot. Dan loop je op de markt en dan zijn er mensen die zeggen: bedankt nog meneer de commissaris!' Hij vindt het jammer dat er ook mensen zijn die ieder jaar de stad een paar dagen verlaten: 'Die zeggen: o nee nou begint de ellende weer. Ik begrijp dat niet. Tijdens die feesten, net als bij het carnaval, is iedereen gelijk en vallen de verschillen weg. Dat is toch fantastisch.' Als zijn werk het toelaat, gaat hij iedere jaar naar Winssen voor het carnaval. 'Winssen heet dan Oelewaal. De hele familie komt bijeen met neefjes, nichtjes en aanhang, in een soort familiereünie. We eten met de hele familie aan een grote tafel in het korenveld. Met carnaval verkleden we ons met kleren uit dozen die

nog in de boerderij op zolder staan, en we houden een kroegentocht langs de twee café's van Winssen. Zondag is de optocht, Winssen heeft 2500 inwoners maar er zijn zeker 30 praalwagens, en net als in Leiden staat de ene helft van Winssen dan naar de andere helft van Winssen te kijken.'

Het boerenleven

De ouders van Erick hadden een gemengd boerenbedrijf, ze verbouwden aardappels en aardbeien en hielden vee, altijd schapen, eerst koeien en later varkens. Met de gekkekoeienziekte verloren ze hun hele veestapel. Ze gingen over op varkens en door de varkenspest verloren ze weer een hele veestapel. Dit was een groot drama voor de familie. Het verlies van de dieren is niet alleen financieel maar ook emotioneel zwaar. Je hebt natuurlijk een band met de dieren. Toch heeft hij een prachtige jeugd gehad samen met zijn broers. De kinderen werkten vanzelfsprekend mee op de boerderij, maar, zegt Erick: 'Het voordeel was natuurlijk wel dat ik als jongste de mooiere klusjes kreeg. Mijn broers moesten hooi opsteken en dan zat ik lekker op de tractor. Met aardbeien plukken moesten we om half vijf op want als de zon gaat schijnen, verrotten de aardbeien. Daar lagen zij op hun knieën, en ik liep rustig rond met een kruiwagen om de kistjes op te halen!' De boerderij is overgenomen door een broer van Erick. Hij werkt aan de Universiteit van Nijmegen als tuinman, maar heeft zijn liefde voor boeren behouden en zet het bedrijf nu op kleine schaal voort als hobby. Toen Erick bij de universiteit begon, woonde hij nog in Zeist. Na verloop van tijd viel het reizen hem te zwaar en kocht hij een huis aan de Jan van Houtkade. Hij zegt: 'Het is een leuk buurtje, er woont van alles en we drinken vaak een glas wijn bij elkaar in de tuin. Soms als mijn broers op visite zijn en als we dan in de tuin zitten valt het ze op hoe rustig het is. Dan is Leiden net een durpke.' Om het boerengevoel een beetje vast te houden houdt Erick twee plastic schapen in de tuin bij de perenboom. Hij zegt: 'Ik hou van schapen. Schapen zijn dom en eigenwijs, je kunt er geen kant mee op, en als eentje iets doet rent de rest mee. Maar toch.. Ik heb wel iets met schapen! Vroeger zagen we wel eens een schaap liggen met z'n poten omhoog , die moet je dan rechtop zetten want anders gaan ze dood. Ik ben wel eens met Ellen, op weg naar een bruiloft, strak in het pak over een sloot gesprongen om een schaap rechtop te zetten. Zo'n schaap holt dan meteen heel hard weg, hij is niet dankbaar. Een koe of kalf doet dat wel, die komt op je af en kan aardig zijn'.

Etiquette

Naast zijn werk aan de universiteit geeft Erick nog altijd cursussen in etiquette. De interesse in etiquette en omgangsvormen heeft hij van huis uit meegekregen en ook in zijn opleiding lag daar nadruk op. In de verschillende toprestaurants waar hij werkte kwamen leden van het Koninklijk Huis en vele beroemdheden eten zoals Gorbatsjov of Paus Johannes Paulus II die hij dan ook mocht bedienen. Het was van belang te weten hoe het hoort. Later gaf hij op locatie of bij mensen thuis etiquetteworkshops op het gebied van eten. Een toast uitbrengen, de tafelindeling, toespraken. Thuis kookt hij graag voor familie en vrienden en besteedt hij ook veel aandacht aan het dekken van de tafel. Maar ook andere etiquette en omgangsvormen vindt hij belangrijk, en hij ergert zich aan het verlies van normen en waarden. Nonchalance, mensen die steeds maar op hun telefoontje kijken en niet eens groeten, mobieltjes tijdens het kerstdiner, mensen die tegenwoordig zo snel je en jij zeggen en professoren bij de voornaam noemen, onbeleefde mailtjes enzovoort. Het sociale contact wordt hier ook minder door. Het doet hem plezier dat in zijn baan omgangsvormen belangrijk zijn. 'De academische traditie is toch een soort spel, met de toga's, orgelmuziek, en het cortège. Daarin is Leiden toch mooier en klassieker dan de Erasmus of de Universiteit van Nijmegen. Dat zit hem in de normen en waarden en daar belang aan hechten. Daarom vind ik de 3 October Vereeniging ook zo mooi.'

Vijftig

Dit jaar is hij vijftig geworden. Hij heeft het gevierd met de hele familie, buren, collega's, vrienden en kennissen. 'Toen mijn ouders vijftig werden vond ik het echt oude mensen worden. Dat is nu zo anders... mijn neefjes en nichtjes zijn gewoon vrienden van me, ik ga met ze uit, naar festivals, dat houdt me jong. Het vieren van mijn verjaardag met iedereen van wie ik hou om me heen, heeft me veel energie gegeven en me eerder jonger dan ouder gemaakt. Ik vind mijn baan leuk, ik vind de universitaire wereld leuk. Ik denk wel eens dat Nederland te betuttelend wordt en dat ik naar Australië zou moeten gaan ofzo. Maar ja, het is hier zo gezellig en ik heb zo veel lieve mensen om me heen, dat ik steeds besef hoe goed ik het hier heb.' Deze 'Leidsche Brabander' blijft nog wel een tijdje, lijkt het. •

Ondernemen

EEN TIMMERMANSOOG VOOR KLEDING *door Carla van der Poel*

Sabrina Vink van Appel & Ei

Op maandagmorgen om 8:00 uur wordt er al druk gewerkt, door twee vrouw sterk. Het is de dag dat alle inbreng van de afgelopen week wordt verwerkt. Op deze manier hangt er elke week weer nieuwe kleding in de winkel. We zijn bij kledingwinkel Appel & Ei in de Pieterskerkchoorsteeg, met een ruim assortiment in kinder- en dameskleding. Al ruim elf jaar een begrip in Leiden en omstreken, maar ook bezocht door klanten uit omringende provincies, ja zelfs uit het hele land.

Sabrina Vink voor haar winkel Appel & Ei, foto Carla van der Poel

Mode en vormen

Eigenaresse Sabrina Vink heeft altijd al een fascinatie voor mode en vormen. Na de middelbare school volgde zij de MTS voor mode en kleding, deed een jaar Kunstacademie en ging daarna werken in de kledingbranche; vooral in het hogere segment. Zij deed veel ervaring op bij onder meer Street (nu Main street) en Omnia Fausta. Later studeerde zij in de avonduren ook nog grafische vormgeving (Art direction). Inmiddels heeft zij een timmermansoog als het om kleding gaat. Feilloos herkent zij kwaliteit. ziet of ergens model in zit of schat snel de mogelijkheden in om de kleding op maat te laten vermaken.

Begin

Appel & Ei is ooit opgezet door Arda Palm. Arda heeft nu een winkel in het oosten van het land. Haar moeder, Marjan Palm, heeft verderop in de steeg, op de hoek van de Langebrug en de Pieterskerkchoorsteeg al sinds jaar en dag Second Trend, alleen voor damesmode. Die begon overigens eerst op de hoek ertegenover. Sabrina (42 jaar) werkte al enige tijd bij Appel & Ei toen zij de gelegenheid kreeg deze sympathieke kledingzaak voor kinder- en damesmode over te nemen. Er waren meerdere belangstellenden, maar die haakten af, omdat het heel veel werk is. Sabrina: "Achter de schermen moet je veel verstouwen: ordenen en administratief verwerken. Dat zie je er niet aan af, maar dat is wel de realiteit. Als je plezier in het werk hebt, als je een kledingfetisjist bent, zoals ik, is dat niet erg. Met een leuk team, goede inbreng en tevreden klanten is het niet snel te veel." Ze is nu sinds ruim een jaar de trotse eigenaresse en ze kan gerust stellen dat een droom is uitgekomen. Dat betekende het eerste jaar bijna full time werken. Om de hele bedrijfsvoering te doorgronden--er is een groot verschil tussen meewerken en ondernemen--moet je er veel energie in steken en ook investeren in een goede band met de medewerkers. Enkelen nam zij er over, verder kwamen er oproepkrachten bij.

Sfeer

Voor mij zit een ontspannen vrouw die keihard werkt, die geniet van het werk en een engelengeduld heeft als het op adviseren aankomt. Wat de eigenaresse uitstraalt, en daarmee Appel & Ei kenmerkt, is de relaxte sfeer. "Mensen moeten zich op hun gemak voelen", stelt Sabrina. Van druk uitoefenen is geen sprake . "Wij laten de mensen vrij, de sfeer is ongedwongen." Kortom, mensen moeten zich welkom voelen. Een klant die twijfelt wordt aangeraden het niet te kopen. Als een kledingstuk in je hoofd blijft, kun je altijd nog terugkomen om te kijken of het er nog hangt. Die kans is echter klein. Er is een hoge omloopsnelheid: minstens twee keer per week komen er nieuwe items bij. Dat is ook de kracht; het loont regelmatig binnen te lopen. "Het is vaak redelijk uniek, omdat er van alles maar een exemplaar hangt. Als er ergens twintig stuks van hangen, dan is je aandacht misschien minder snel getrokken dan wanneer je aparte kledingstukken ziet."

Leuk werk

Rondom het weekend is het vaak het leukste werken. Dan zijn de mensen meer ontspannen en hoeft het passen en kopen er niet even snel tussendoor. Klanten gaan in de regel blij de winkel uit. Mensen zijn ook steeds bewuster met het aanschaffen van producten en zo ook met kleding. Waarom niet iets moois kopen wat nauwelijks gedragen is, of helemaal niet! Miskopen komen bij iedereen wel eens voor, maar dat betekent niet dat een ander daar niet blij mee zou zijn. Ook komen er wel eens restpartijen in de winkel, zoals laatst

met schoenen. Dat is wat moeizamer. Medewerkers merken dat het publiek daaraan moet wennen.

Klanten

Wie zijn nou eigenlijk de klanten? De een houdt van casual kleding, weer een ander van stoer of romantisch, een ander wil alleen maar merkartikelen. Deze winkel biedt aan een hele ruime doelgroep een groot assortiment. Voor kinderen loopt het van maat 50 – 164; een enkele keer ook maat 176. Jonge pubers willen echter liever iets nieuws, spiegelen zich aan elkaar en willen daarbij het liefst hetzelfde als hun leeftijdsgenoten. Volwassenen vinden er naast kleding ook accessoires zoals shawls en tassen. Voor een appel en een ei heb je mooie kleren, inclusief merkartikelen, waar iemand anders wellicht geen geld aan kan of wil uitgeven.

Vaste klanten komen zowel uit de regio, uit Noord-Holland en ook van onder Rotterdam. Het is echt een begrip geworden. "Iedereen blij voor een appel en een ei!", was altijd het devies van de vorige eigenares. De naam is goed, hij is veelzeggend, je onthoudt hem daardoor direct en door de mond-tot-mondreclame komen de klanten overal vandaan. Ook dagjesmensen. De winkel is bovendien opgenomen op de vintage detective app en dit betekent dat bepaalde mensen nog gerichter naar de winkel komen.

De Leidse loper (toeristische route langs Leidse bezienswaardigheden) voert langs de winkel. De naastgelegen winkels versterken elkaar door hun variëteit en originaliteit . Zo'n combinatie vind je nergens anders. "Er hangt iets magisch in de Pieterskerkchoorsteeg."

Kledingaanbod

De eisen die ze stellen aan de inbreng zijn volgens Sabrina: "Zo goed als nieuw. Soms knijpen we de ogen een beetje dicht. Kleding moet een tweede leven kunnen ingaan. Kinderen groeien snel, vaak voordat de kleding versleten is, passen ze er niet meer in. Voor kinderbroeken geldt vaak dat die op zijn minst een 'knikkerknie' hebben, d.w.z. een knie die is versleten door het buitenspelen. Daar moet je wel kritisch op zijn. Kinderbroeken nemen we minder snel aan." Daar blijkt wel altijd veel behoefte aan te zijn.

De kleding komt overal vandaan, ook kleding afkomstig uit België of bijvoorbeeld uit Amerika. Mensen gaan met vakantie, kopen iets en brengen het in. Ook daardoor is er een divers aanbod.

Vraag en aanbod in de etalage, foto Carla van der Poel

Stijl

Sabrina denkt dat het haar net zoals haar voorgangster lukt dat in haar winkel iedereen leuke kleding kan vinden voor een klein bedrag. Dat hangt samen met het gevoel dat zij in een oogopslag ziet of het kwaliteit is, dat het 'iets van nu' is, met andere woorden dat het aanslaat bij de klant. Aangezien Sabrina vrijwel alles zelf onder ogen krijgt, is het haar kledingsensitiviteit die de winkel tot een succes maakt.

Zelf heeft zij altijd haar eigen stijl gehad. Droeg nooit wat anderen ook aantrokken en keek vooral naar materiaal, print en model. Zij kan de verleiding weerstaan om veel kleding voor zichzelf te houden. Je moet ten slotte zakelijk blijven.

Ervaring in de omgang met mensen heeft ze door de jaren geleerd. In een fractie weet ze wie de klant is. Ze begroet iedere klant, meestal moeders met kinderen, soms ook kinderen alleen, altijd persoonlijk. Wat daarbij opvalt is haar prettige stem waarmee zij de klanten begroet. Sfeer is belangrijk voor haar en ze wil de bezoekers het gevoel geven dat ze welkom zijn. Meestal zijn het moeders, maar het gebeurt ook dat vaders kinderkleding kopen. Overigens, voor tweedehands kleding voor volwassen mannen, kan men in dezelfde steeg bij de smaakvolle zaak, Heer Pieter, terecht.

Tweede kans

Heeft de crisis invloed op de omzet? "Speelt zeker mee. Je merkt dat er veel nieuwe klanten bijkomen en dat het helemaal niet meer raar is om kleding een tweede kans te geven. Je vindt het in alle tijdschriften terug. Je kunt combinaties maken van oud en nieuw. Als de economie zou aantrekken, dan heeft het ook geen invloed. Er zijn veel meer mixen van stijlen. Er zijn minder hokjes."

Er zijn altijd minder leuke kanten aan het hebben van een zaak. Welke zijn dat in dit geval? Daar moet Sabrina Vink lang over nadenken. Maar uiteindelijk vindt ze een antwoord. "Sommigen mensen vragen korting, maar de prijs is al voor een appel en ei. Bovendien: met de

inbrenger spreken we van tevoren al een percentage af." Eigenlijk lukt het haar overal een positieve draai aan te geven. Wat een geduld! Zelfs denkt ze wel eens teveel....

Sabrina ziet de toekomst positief in: "Ik wil nog heel lang, met veel plezier kunnen werken met een leuk team en graag heel veel mensen blij kunnen maken. Dat gaat nog beter werken nu we sinds eind maart ons tweede pand aan de overkant erbij hebben betrokken. De dameskleding bevindt zich nu aan de overkant. De reden is dat we zoveel inbreng hebben, dat we het niet goed genoeg kunnen presenteren. Je moet mensen helpen bij het selecteren en een goede presentatie ondersteunt dat. Tot nog toe was alles ingedeeld op soort, dan komt het niet altijd even goed tot zijn recht. Een combinatie laten zien is bijna onmogelijk. Met de winkel aan de overkant erbij zijn we daar wel toe in staat."

Bewoners vertellen

HET BONAVENTURA-LYCEUM *door Peter van Zonneveld*

Hoe kijk je terug op je middelbare schooltijd?
Daar zou ik uren over kunnen vertellen. Ik heb zeven jaar op het Bonaventura-lyceum gezeten, van 1960 tot 1967, ben twee keer blijven zitten. Wanneer ik oud-klasgenoten tegenkom, raken we niet uitgepraat. Het was een katholieke school, gedreven door paters Franciscanen. Ze hadden een zomer- en een winterpij, omspannen door een wit koord. Daarmee sloegen ze op koude dagen de jongens uit de gangen het schoolplein op. Twee keer per week moest je naar de schoolmis. Dat lukte mij meestal niet, maar dan kon je altijd zeggen: 'Ik ben in mijn eigen parochie geweest, pater.' Als ik nu door de Mariënpoelstraat loop, komen al die beelden van vroeger weer terug.

Zoals?
Aan het begin van mijn schooltijd, herfst 1960, vierde pater Wilshaus zijn zilveren priesterfeest. We mochten met de hele school naar de bioscoop. In het Luxortheater aan de Stationsweg draaide toen De zaak M.P., over het beeldje van Manneken Pis in Brussel, dat gestolen werd. Mijn broer Hans en ik hadden die film al gezien, compleet met voorprogramma. Dat zullen ze er nu wel uitlaten, dacht ik in mijn onschuld nog. Maar nee. Wij wisten dus wat er komen ging. Het filmpje vertelde de avonturen van een bal, die dwars door het verkeer stuiterde, winkels in en uit, en zo ook bij een masseur belandde. Deze was juist doende de vlezige billen te masseren van een vrouw, die naakt op haar buik op een tafel lag. Zonder dat hij er erg in had, kneedde hij nu de bal. Daar zaten we, honderden jongens en een handvol paters. We keken sprakeloos toe. Eerst was het stil, maar toen brak er een donderend gejuich los, dat minutenlang aanhield. Wat die paters ervan vonden, weet ik niet. Zeker is echter, dat een priesterjubileum zelden met meer vreugde is gevierd. En de hoofdfilm was toen nog niet eens begonnen…

Markante leraren?
Nou en of. Zo'n school is een samenleving in het klein, waarin je jarenlang wordt opgesloten. Een terrarium met eigen zeden en gewoonten. Voor mijn geestesoog zie ik een bonte stoet voorbijtrekken. Sommige leraren waren heel aardig en inspirerend, anderen compleet geschift, met alle variaties daartussen. Net als de grote mensenwereld eigenlijk, maar dan op beperkte schaal.

Meijer
Goede herinneringen bewaar ik aan de heer Meijer, die geschiedenis gaf (de vader van huisarts Har en hoogleraar Fik). Ik kreeg hem meteen in de eerste klas. Hij was echt katholiek. We noemden hem Trees, want na het bidden zei hij steevast op vragende toon: 'Moeder Teresia…'. En dan moesten wij zeggen: 'Bid voor ons.' Maar dat werd al snel 'Bid voor hem.' Hij gaf les op onvergetelijke wijze. Dat ging zo. Het leger van Philippus II van Macedonië (zoals iedereen natuurlijk weet de vader van Alexander de Grote) bestond mede uit mannen met lange lansen, waarop met gemak twaalf tegenstanders geprikt konden worden. Wanneer zo'n lans vol was, kwam er speciaal een mannetje dat tot taak had, de lijken er weer af te schuiven.

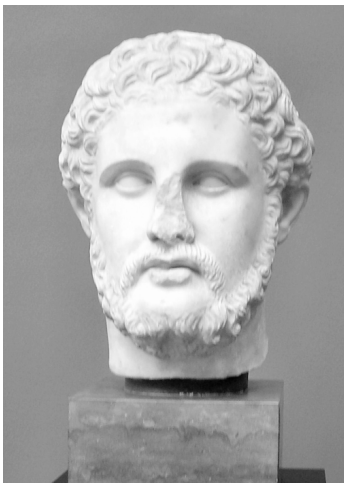

Philippus II van Macedonië (382 – 336 voor Chr.), afbeelding Internet

Dit alles beeldde Trees, heen en weer rennend voor de klas, plastisch voor ons uit. Later spurtte hij van links naar rechts, bij het raam roepende 'En dan hebben we hier de liberalen!' en bij de deur 'en hier de socialisten!' Aanschouwelijk onderwijs in optima forma.

Bertels
De tekenleraar van de eerste klas was een ander verhaal. Hij heette Bertels, maar werd om mij onbekende reden Tinus genoemd. Die was werkelijk gestoord. Om het

tekenlokaal te betreden moest je een klein trapje op. Achter de deur ging je dan weer een trapje af. Inspirerend was het niet. Je moest van september tot december hulsttakjes tekenen met groene stekelige blaadjes en rode bessen, allemachtig vervelend. Wanneer Tinus ons aldus aan het werk had gezet, ging hij naar buiten om stiekem door het raampje te kijken of wij niet aan het klieren waren. Een enkele keer loerde hij zelfs onder de deur door. Ik vermoed dat hij al vóór de Italiaans-Abessijnse oorlog aan de school verbonden was. Op zekere dag kwam pater rector namelijk de klas binnen om een lekkage op te nemen. Hij wees op een vochtige plek en vroeg; 'Is dat al lang?' 'Nee,' zei Tinus, 'dat is pas de laatste twintig jaar zo.'

Roos

In de tweede kregen we Roos. Dat was een aardige man. Iemand had het gedicht 'De zelfmoordenaar' van Piet Paaltjens voorgedragen. Ik geloof dat ik dat hele jaar uitsluitend zelfmoordenaars getekend heb. Die afbeeldingen werden steeds gekker. Ook de paters moesten het daarbij ontgelden, al dan niet opgehangen. Zo kwam er niet alleen een overval op een postkoets bij, maar werd er ook een prelaat aan een boom vastgebonden. Dat was kennelijk geen probleem allemaal, want Roos schreef onderaan mijn tekening zijn oordeel, en dat luidde eenvoudigweg: 'goed'. We mochten hem graag. Op de dag dat bekend werd dat hij vader was geworden, zong de hele klas hem toe: 'Es ist ein Ros' entsprungen…'.

Wordt vervolgd •

Prelaat aan een boom, tekening van Peter van Zonneveld

Dieren in de wijk

DE HUISMUS *door Jacques van Alphen*

De relatie tussen mens en mus ontstond 10.000 jaar geleden toen de mens in het Midden-Oosten begon met landbouw. Daarvoor leefden de huismussen in natuurlijke graslanden en aten wilde graszaden. In Centraal-Azië bestaan nog populaties die zo leven. De mussen die als commensaal van de landbouwende mens leven hebben zich aangepast aan de grotere granen die de mens verbouwt. Ze hebben een grotere schedel en een grotere, meer puntige, snavel dan hun graszaad etende soortgenoten. Ze hebben de mens over een groot deel van de oude wereld gevolgd en de mens heeft de mus meegenomen naar de nieuwe continenten die hij koloniseerde, zodat er nu ook mussen zijn in Australië en in Noord en Zuid Amerika.

Achteruitgang

Vroeger was de mus de stadsvogel bij uitstek, maar tegenwoordig moet je goed zoeken om er nog een te vinden. Waar zijn ze gebleven? Overal in West Europa zijn de aantallen huismussen afgenomen. Voor die afname zijn verschillende verklaringen. De intensivering van de landbouw is er één van, want mussen houden niet van grootschalige monoculturen, daar is weinig plaats om nesten te bouwen, weinig schuilgelegenheid in de vorm van bosjes en struiken om dekking te zoeken tegen roofvijanden, en een groot deel van het jaar niet voldoende voedsel. Een tweede factor lijkt het herstel van de aartsvijand van de huismus, de sperwer, te zijn.

Huismusvrouwtje, foto Internet

De sperwer was in de zestiger jaren van de vorige eeuw grotendeels verdwenen door het gebruik van persistente

insecticiden zoals DDT, Aldrin en Dieldrin. Nadat deze bestrijdingsmiddelen in Europa verboden werden is de sperwerpopulatie langzaam weer gaan groeien. Op plaatsen waar de sperwers in aantal toenemen, nemen huismussen in aantal af. De sterkste afname van huismussen vindt plaats in stedelijke gebieden en dat heeft andere oorzaken. Minder nestgelegenheid door het verdwijnen van oude pannendaken, minder beschutting van met klimop begroeide muren, minder heggen en dichte struiken, en vooral minder voedsel in de broedtijd. Vroeger hielden mensen nog vaak kippen en duiven in hun tuinen en als die gevoerd werden, pikten de mussen dan een graantje mee. In de versteende stadtuinen van tegenwoordig kunnen ze ook weinig zaden van onkruiden vinden. Onderzoek aan Hongaarse mussen laat dan ook zien dat stadsmussen minder jongen krijgen, die minder wegen bij het uitvliegen dan mussen op het platte land. Het lijkt erop dat de situatie in onze binnensteden nog slechter is dan die in Hongarije en dat de mussen hier in de binnensteden helemaal geen jongen meer kunnen grootbrengen. Als we de huismus terug willen als stadsvogel, dan moeten niet alleen 's winters voedsel aan de vogels aanbieden, maar het hele jaar rond en geen versteende tuinen maken.

Partnerkeuze en partnertrouw

Het zou leuk zijn als er weer zoveel mussen zouden zijn dat we hun interessante groepsleven zouden kunnen observeren. Het verenkleed van een mussenman geeft veel informatie over zijn kwaliteit en sociale status. De grootte van de zwarte bef geeft informatie over de dominantiestatus: hoe groter en zwarter die bef is, hoe dominanter en agressiever het mannetje. De witte streep op de vleugel geeft informatie over de kwaliteit van het mannetje: hoe breder de witte streep, hoe groter de resistentie van het mannetje tegen vederluizen. Het masker rond de ogen geeft informatie over zijn leeftijd: hoe ouder de man, hoe zwarter dit masker is. Vrouwtjes gebruiken deze informatie bij de keuze van een partner. Het blijkt namelijk dat mannetjes verschillen in de bijdrage die ze leveren aan de broedzorg. Mannetjes met grotere bef tonen meer broedzorg, verdedigen het nest beter tegen roofdieren en produceren meer uitgevlogen jongen. De vrouwtjes hebben een voorkeur voor oudere mannen. Mannetjes zijn ook selectief bij het kiezen van een partner: ze kiezen vrouwtjes met de langste staarten, maar vrouwtjes op hun beurt kiezen ook bij voorkeur een man met een lange staart. Ten slotte is gebleken dat mussen partners kiezen met gunstige immuun responsen. Al die selectiviteit bij de partnerkeuze resulteert niet in grote partnertrouw: 26 % van de vrouwtjes bleken ook één of meer kinderen van andere mannetjes te hebben dan hun vaste partner. Is dit de reden dat mussen zo vaak ruzie hebben en vechtend over de grond rollen?

Huismusmannetje, foto Internet

Honkvast

Europese huismussen zijn echte standvogels die het hele jaar door binnen een klein gebiedje blijven. Als mussen eenmaal ergens verdwenen zijn is door dit gedrag de kans dat zo'n plek opnieuw door mussen wordt gekoloniseerd heel klein. Als we de huismus willen redden als soort in de Leidse binnenstad dan moeten we daarom snel zijn: er zijn nu nog maar enkele paartjes aanwezig. Als u de vogels in uw tuin voert, hou er dan niet mee op nu het lente wordt, maar voer het hele jaar door. Op die manier kunt u de mus voor Leiden behouden. **Red de huismus!** •

Marjolijn Pouw

In gesprek met

DIRK LOGEMANN BOEKHANDEL VAN STOCKUM LEIDEN

In de Breestraat, schuin tegenover het stadhuis is de Leidse boekhandel Van Stockum gevestigd. Voor Van Stockum zat Boox for Brains in het pand, een pure studentenboekhandel', vertelt Dirk Logemann, de baas van de winkel. 'In 1995 namen we Boox for Brains op Breestraat 54 over. Tussen 1995 en 1998 is de naam veranderd in Van Stockum, in in mei 1998 zijn we als Van Stockum een algemene, wetenschappelijke boekhandel gestart op de huidige locatie.

Toen ik daar ging werken waren het net als nu voor de boekhandel moeilijke tijden. Maar na een wat moeizame aanloopperiode ging het snel bergopwaarts, vooral door de uitbreiding van het assortiment en een regeling voor studenten waarmee ze bij ons op afbetaling hun studieboeken konden kopen. In de loop van de tijd groeide Boox for Brains van studentenboekhandel uit

tot een boekhandel voor hoger opgeleide mensen met een zeer diverse belangstelling: het huidige Van Stockum. In ons assortiment hebben we behalve het gebruikelijke aanbod van reisboeken, kookboeken en romans ook gespecialiseerde boeken over literatuur, muziek, geschiedenis, kunst en wetenschap.

Dirk Logemann, met voor zich Karin Amatmoekrims in 2013 uitgekomen boek De man met de hoed over de door de Duitse bezetters in een concentratiekamp vermoorde Surinaams -Nederlandse verzetsheld Anton de Kom

Het aandeel in wetenschappelijke studieboeken neemt gestaag af, want studenten kopen steeds meer via Internet. Om dat op te vangen gaan we over op andere activiteiten.'

Collectie

'Wij verschillen van De Kler en Polare--de twee andere boekhandels op de Breestraat--in ons aanbod. Zij zijn meer gericht op de gemiddelde lezer, het CPNB publiek. Behalve boeken verkopen ze ook bladen en tijdschriften, thrillers, kookboeken en gepopulariseerde wetenschap, maar nauwelijks in de oorspronkelijke taal uitgegeven buitenlandse boeken. Wij richten ons meer op het hogere segment. Thrillers en populaire reisbeschrijvingen worden hier niet veel verkocht, behalve de zogenaamde literaire. Daar hebben we de ruimte niet voor, maar er is wel een verschuiving te zien in ons aanbod. Omdat wetenschappelijke studieboeken steeds meer online gekocht worden bij gespecialiseerde uitgevers krijgen wij ruimte voor een breder aanbod van Engelse, Franse en Duitse boeken. 'Die weisse Rose', de in Duitse literatuur gespecialiseerde boekhandel in Amsterdam, kon het niet langer bolwerken en is dicht. Dat merken we aan de bestellingen en vragen van onze in Duitse literatuur geïnteresseerde klanten. Ook gaan we meer literaire en kleinschalige culturele activiteiten organiseren in de gewelfruimte hieronder. Bijeenkomsten over biografieën, films, geschiedenis, of signeersessies met schrijvers die over hun boeken vertellen. Een collega bereidt dat voor. We doen dit samen met onder andere Podium071 (het cultureel - wetenschappelijk activiteitenprogramma van Leiden en omstreken dat een groep samenwerkende bedrijven en instellingen opstelt). Bij de opening van de Boekenweek hebben we Kristien Hemmerechts hier gehad, over haar boek De vrouw die de honden eten gaf. Els Kloek komt binnenkort praten over historische vrouwenfiguren zoals Kenau Simons Hasselaar. Verder lezingen, of presentaties van onder meer Luc Kooijmans, Vincent Icke en (hopelijk) Stefan Hertmans. '

Opleiding

'Ik ben al vroeg het boekenvak beland. In de grote vakanties werkte ik als schoolboekenhulpje bij Boekhandel De Vries in Haarlem, waar ik jarenlang de boekenpakketten voor Haarlemse middelbare scholieren samenstelde. Intussen mocht ik er vrij rondsnuffelen, waar ik grif gebruik van maakte. Ik lees graag en ben nieuwsgierig--helaas heb ik er niet zo veel tijd meer voor. Het was zoiets als het paradijs voor me. Na mijn middelbare schooltijd ging ik studeren, maar ik bleef naar de boekhandel verlangen. Ik stopte met mijn studie en ging weer met boeken aan de gang. Deze keer bij Boekhandel Coebergh Haarlem, een begrip in die stad. Zoals bijna iedere jongen in die tijd moest ik in militaire dienst, maar toen ik daaruit kwam kon ik gelukkig weer bij Coebergh terecht, als 'assistent buitenlandse boeken'. Zo ben ik mijn carrière in het boekenvak begonnen. Buitenlandse bestellingen waren toen nog echt puzzelwerk. ISBN nummers had je niet altijd of ze waren onbetrouwbaar. Het opzoeken van de uitgevers, achterhalen of ze de door klanten gevraagde boeken in voorraad hadden, en bestellen, het ging allemaal nog met de hand. Met van die ouderwetse kaartjes of fiches in een bak. Nou tik je een titel in op je computer en wat je zoekt komt op je scherm tevoorschijn met alles erop en er aan. Toen was het vaak tobben. Ik heb me herhaaldelijk suf gezocht.'

Boekenvak

'Behalve de inhoudelijke kant heb ik bij Coebergh ook administratie geleerd. Dat ligt in ons vak minder voor de hand—de meesten zijn op de inhoud gericht—maar het heeft me geen kwaad gedaan. Integendeel, Coebergh Haarlem werd aan Van Stockum verkocht en ik werd hoofd van de afdeling abonnementen in Den Haag. Later stapte ik over naar Kooyker in Leiden als logistiek manager. De administratieve afdeling zat toen op de Korevaarstraat, boven Hoogvliet. Toen Kooyker overging in Selexyz ben ik via Boox for Brains

zelfstandig boekhandelaar geworden, met deze winkel als gevolg. Ik zou geen schoenen kunnen verkopen, of potten en pannen. De mensen die hier werken ook niet. Onze liefde is de literatuur, daar willen we onze klanten mee kunnen verrassen. Die komen op je keuze af. Ze gaan naar huis met vondsten, en komen dan terug omdat ze het in de winkel zo plezierig vonden. Ze vragen je om advies en zo ontstaat er een band. Bij ons gebeurt dat bij alle verkopers. Daar worden ze door ons op uitgekozen, zodat je een hecht, elkaar begrijpend team vormt. Wij kunnen ons gelukkig prijzen. De winkel loopt nog steeds goed, ondanks de misère bij veel boekhandels.'

Toekomst

'Kleine, gespecialiseerde boekhandels zoals wij hebben zeker een toekomst. Ook al bestellen de mensen hun boeken online, ze kunnen ze bij ons laten afleveren en ophalen wanneer het ze uitkomt. Dan hoeven ze er niet voor naar het postkantoor of de buren en kijken als ze langskomen meteen rond. Snuffelen en je vondst met een jou bekende verkoper delen blijft hoe dan ook een leuke bezigheid. Dat kun je beter in een winkel doen dan achter je computer. Ook kunnen wij voor snelle levering zorgen door onze binnen- en buitenlandse contacten. Een particulier bestelt het ene boek bij A, en het andere bij B. Vroeger liep dat via verschillende grossiers. Nu loopt alles via grote boekhuizen: 'houses', die ons vrijwel alles per koerier leveren. Voor de klant is dat sneller en goedkoper dan wanneer hij de boeken via de klassieke post bij hem thuis laat komen. Gaat er iets mis dan hoef je dat ook niet zelf op te lossen.'

E-books

De invloed van e-boeken en het risico van onbetaald downloaden voor uitgeverijen, boekhandels en schrijvers kan ik niet voorspellen. Misschien komt er voor boeken ook zoiets als Spotify voor muziek. Maar of dat gaat werken? Houden uitgeverijen en schrijvers dan genoeg inkomsten? Blijven wij als gespecialiseerde boekhandels overeind bij al dat Internet geweld? Ik weet het niet. Ik ben niet pessimistisch. We zijn tot nu toe ondanks alles overeind gebleven. Ook in de toekomst zullen er mensen zijn die een boek in hun hand willen houden, en rond willen kijken voor ze hun aankopen doen. Je wil in die zee van aangeboden titels niet alles zelf hoeven uitzoeken. Je wil selectie, en blind kunnen varen op de recensies die de inkopers voor je doorspitten. Je gaat tenslotte ook niet zo maar in de wereld op stap. Maar het is jammer dat Polare weg is. We vulden elkaar zo mooi aan op de Breestraat. Niemand weet wat er met dat pand gaat gebeuren. Een verschraling is de verdwijning wel, net als het verdwenen antiquariaat De Slegte.'

Meer informatie: www.vanstockum.nl

Fietsenwrakkenactie

BEWONERSINITIATIEF *door Adri Klaassen*

Fietswrakkenactie in de binnenstad

Veel binnenstadbewoners ergeren zich aan fietswrakken, die her en der verspreid staan of liggen. Niet alleen geven deze een rommelige en verloederde aanblik, maar ze zijn ook vaak een hinderlijke wegversperring en kunnen gevaar opleveren door loszittende en uitstekende onderdelen.

Wat doet de gemeente aan deze overlast? Dat wilden we weleens weten.

Op uitnodiging van de Afdeling Handhaving van de gemeente Leiden hebben de voorzitter van de Winkeliersvereniging Breestraat en ik, samen met een gemeentelijke opsporingsambtenaar (GOA) en een beleidsmedewerker Openbare Ruimte, deelgenomen aan een van de door de gemeente in november gehouden fietswrakkenacties in de Breestraat en omgeving. Er werd ook gezocht in de Pieterskerk-Choorsteeg, een voetgangersgebied waar veel mensen toch fietsen. Op vriendelijke, doch besliste wijze werden dezen door de opsporingsambtenaar daarop gewezen. Dat gaf geen problemen, al was het maar doordat er nu geen boetes werden uitgedeeld.

Fietswrakken in de binnenstad, foto Team Handhaving Leiden

Tijdens het zoeken naar de bleek dat de ambtenaren zeer zorgvuldig te werk gingen. Een gammele roestige fiets met lekke banden hoeft niet per se een fietswrak te zijn. Het belangrijkste criterium is dat de fiets 'rijtechnisch in onvoldoende staat van onderhoud' is, of

in 'een kennelijk verwaarloosde toestand'. Is eenmaal vastgesteld dat er sprake is een fietswrak, dan wordt het wrak gelabeld en op een registratielijst gezet, met framenummer, merk, kleur en vindplaats. Na ongeveer drie weken worden de wrakken aan de hand van die lijst en na gefotografeerd te zijn door een aannemer verwijderd en (later) vernietigd. Een paar weken later wordt door de Afdeling Handhaving gecontroleerd of alles is meegenomen.

Verhaal halen

Zo'n fietswrakkenactie vergt niet alleen mankracht, maar ook een gedegen administratie. Dit is nodig voor het geval dat eigenaren vinden dat hun fiets ten onrechte is verwijderd. Zij kunnen dit kenbaar maken aan de teamleider van de Afdeling Handhaving. Als uit de administratie blijkt, dat de klacht gegrond is dan kan de eigenaar op kosten van de gemeente een fiets kopen in de Kringloopwinkel. Dat is in de afgelopen jaren nauwelijks gebeurd. (Op meer dan 4500 verwijderde fietsen iets meer dan een promille.)

Meermalen waren voor deze actie complimenten ons deel. Een winkelier riep onze hulp in: tegen zijn gevel stond sinds 3 oktober een groot aantal fietsen zeer hinderlijk geparkeerd. Deze bleken van goede kwaliteit, een zelfs met kinderzitje. Hoe komt het dat die fietsen daar anderhalve maand staan? Het blijkt een vaker voorkomend verschijnsel te zijn na grote evenementen: in het feestgedruis is men kennelijk vergeten waar men zijn fiets geparkeerd heeft. In juni worden er weer fietswrakkenacties gehouden. De gemeente ziet in dat structurele handhaving van groot belang is voor het aanzien en de veiligheid van de stad. Het was een zeer leerzame en geanimeerde middag. Informatie? www.fffw-leiden.nl/ •

Nieuwe schatten aan het Rapenburg

door Clariet Boeye

De tentoonstelling in het Rijksmuseum van Oudheden (RMO) 'Petra het wonder in de woestijn' trok dagelijks honderden bezoekers, totaal meer dan 150.000. Het was inderdaad een wervende tentoonstelling die je spontaan deed verlangen om spoorslags naar Petra te vertrekken. Jammer genoeg is die tentoonstelling nu voorbij.

Vier prachtstukken

Maar gelukkig blijft er nog veel moois over. Minstens zo aantrekkelijk en de fantasie prikkelend zijn vier voorwerpen die sinds kort in de vaste opstelling van het museum zijn opgenomen. Het zijn drie gesneden stenen: de Livia camee (een portret van keizerin Livia), een grote camee met een afbeelding van de triomf van keizer Constantijn na zijn overwinning op zijn rivaal Maxentius, een kleinere gem met een vrolijke satyr en tenslotte een barokke pronkterrine van geëmailleerd goud, bloemrijk versierd en van onder tot boven bezet met gesneden stenen waarvan vele uit de Romeinse tijd. Deze schatten zouden mij vooralsnog ontgaan zijn, als ik niet het voorrecht had gehad deel te mogen nemen aan een rondleiding door Ruurd Halbertsma, conservator van de collectie Klassieke Wereld en professor op het gebied van museum-archeologie. Hier een kort verslag van zijn verhaal.

Gemmen of cameeën? De techniek om in half edelstenen voorstellingen te graveren of te snijden is al heel oud: rond 3000 v.Chr. kwam zij al tot ontwikkeling in het oostelijke Middellandse Zeegebied. Door technische ontwikkelingen kon men steeds mooiere en hardere steensoorten bewerken. Men koos steensoorten met verschillende kleurlagen. Door wegsnijden van de bovenste, omringende steenlagen verkreeg men een voorstelling in reliëf in verschillende kleuren. Zulke stenen worden cameeën genoemd. Wanneer de voorstelling wordt gegraveerd ìn de steen spreekt men van een gem of intaglio

Collectie Geldmuseum

Deze voorwerpen maken deel uit van een veel grotere collectie gemmen en cameeën, die onlangs in het bezit zijn gekomen van het RMO. Na sluiting in 2013 van het Geldmuseum in Utrecht zijn de munten en penningen ondergebracht in de kelders van de Nederlandsche Bank. De collectie bestond echter niet alleen uit munten en penningen, maar ook uit antieke gemmen en cameeën, afkomstig uit het Koninklijk Penningkabinet van koning Willem I. Het zou zonde zijn als deze stenen van museale waarde voorgoed zouden verdwijnen in de spelonken van de Nederlandsche Bank. Daarom heeft het Ministerie van OC&W na bemiddeling van Halbertsma besloten dit deel van de collectie over te dragen aan het RMO. De circa 3500 stenen zijn onder politie escorte naar het museum vervoerd. De vier mooiste zijn al vanaf 15 januari tentoongesteld. Later zal ook de rest van de collectie een vast plaats krijgen in het museum.

Livia camee

Ik kreeg kippenvel toen ik oog in oog stond met een voorwerp dat keizerin Livia zelf in haar handen heeft gehad. Livia was de derde echtgenote van keizer Augustus (een Romeinse keizer die leefde van 63 voor Chr. tot 14 na Chr). De camee, gesneden uit sardonyx, is een geschenk geweest aan Livia, haar aangeboden hetzij door de senaat hetzij door Augustus. Het laat een bijzonder verfijnd portret van Livia en profil zien. Het matte wit van haar gelaat steekt mooi af tegen het blauw van de ondergrond.

De Livia camee, collectie RMO

Hoe komt zo'n camee nu in het bezit van de Oranjes? Die geschiedenis is even wonderbaarlijk als de camee zelf. Begin 18de eeuw zag een visser in de golf van Napels iets glinsteren op de bodem van de zee. Hij dook het voorwerp op; het bleek een antieke camee te zijn, de Livia camee. De camee werd gekocht door een Duitse verzamelaar, Frederik graaf de Thoms, die toen in Napels woonde. Na zijn verblijf in Italië verhuisde hij naar Leiden. In 1741 trouwde hij met Johanna Maria Boerhaave, de dochter van de bekende medicus Herman Boerhaave. Zij had van haar vader onder andere een huis aan het Rapenburg geërfd, waar De Thoms een deel van zijn kunstschatten onderbracht. Na het overlijden van De Thoms in 1746 kocht stadhouder Willem IV zijn verzameling, waarin zich ook de camee bevond. Koning Willem I tenslotte heeft de camee geplaatst in het Koninklijk Penningkabinet. En nu de camee weer teruggekeerd is op het Rapenburg, is de cirkel rond.

Gemma Constantiniana

De camee waarop de overwinning van Constantijn op Maxentius in 312 n. Chr. wordt verheerlijkt, is één van de kostbaarste en grootste uit de oudheid, ca.20x30 cm. (Er zijn er nog twee, een in Wenen, de 'Gemma Augustea' in het Kunsthistorisches Museum en een in Parijs, de 'Grand Camée de France'in het Cabinet des Medailles.) Met die overwinning maakte Constantijn een einde aan de regering van vier keizers van het verdeelde Romeinse Rijk en werd hij alleenheerser. Bij de viering van zijn tienjarig regeringsjubileum in 315 na Chr. heeft de senaat hem waarschijnlijk deze camee, gesneden uit blauwwitte agaat, cadeau gedaan. Naast dit persoonlijker cadeau had de senaat ook de grootste triomfboog van Rome opgericht, de Boog van Constantijn, als eerbetoon aan de keizer, 'de redder van de stad' en 'de stichter van de vrede'. Op de camee is de keizer afgebeeld op een triomfwagen met zijn vrouw Fausta en een jongetje, waarschijnlijk Constantijns zoontje uit een eerder huwelijk. Fausta heeft een korenaar en een vrucht in haar hand, als personificatie van Ceres, de godin van de vruchtbaarheid en welvaart. Achter Constantijn, die de gelaatstrekken van Augustus heeft gekregen, staat een vrouw met een kapsel dat herinnert aan dat van Livia, verwijzingen naar de bloeitijd van het rijk onder Augustus. Een gevleugelde Victoria reikt de keizer een zegekrans aan. De boodschap is duidelijk, ook onder Constantijn is een nieuwe periode van voorspoed en vrede aangebroken.

De Gemma Constantiniana, collectie RMO

Waarvandaan?

Ook hier rijst de vraag hoe dit stuk hier terecht is gekomen. Eén theorie is dat de camee vóór de val van Rome in 410 na Chr. met andere kostbaarheden naar Constantinopel in veiligheid is gebracht. Daar zou hij in 1204 geroofd kunnen zijn door kruisvaarders bij de plundering van deze stad. Zeker is dat de Leidse camee rond 1620 in het bezit is gekomen van Peter Paul Rubens in Antwerpen. Hij voorzag de steen van een gouden omlijsting, rijk versierd met bloemen van edelstenen. In 1629 bevond de camee zich met allerlei

andere schatten aan boord van het VOC schip Batavia naar Oost-Indië om daar verkocht te worden. Maar de Batavia liep vast op een rif voor de Westkust van Australië. De camee werd wonder boven wonder later teruggevonden op het strand. Daarna heeft de camee een zwerftocht gemaakt van wel 20 jaar door India, Perzië en Thailand, maar niemand wilde het stuk kopen. Tenslotte belandde het op een veiling in Amsterdam en in 1823 werd het voor 50.000 gulden gekocht door koning Willem I. Hij schonk de camee aan het Koninklijk Munt- en Penningkabinet in Den Haag en via het voormalige Geldmuseum is hij nu in Leiden beland.

Pronkterrine

De geschiedenis van de pronkterrine mag dan minder spectaculair zijn dan die van de Livia camee en de Gemma Constantiniana, zijn verschijning compenseert dat. weegt ruimschoots tegen op: het geheel is werkelijk 'over the top'. De terrine komt uit de verzameling van Amalia van Solms (1602-1675), de echtgenote van prins Frederik Hendrik van Oranje. Zij liet dit pronkstuk van geëmailleerd goud en bezet met gemmen en cameeën maken rond 1660. Door toedoen van koning Willem I kwam deze terrine in 1816 terecht in openbaar kunstbezit.

Vrolijke satyr

Tenslotte is er nog de gem met een afbeelding van een vrolijke satyr uit het gevolg van de wijngod Bacchus. Hij is niet alleen zichtbaar aangeschoten, hij is ook buitengewoon elegant en mag gezien worden. Hij is gesneden uit rode kornalijn in de eerste tot tweede eeuw na Chr. Gaat u vooral kijken. •

Weltklassik am Klavier!

BEWONERSINITIATIEF *door Pim Breebaart*

Het is zondagmorgen 16 maart 2014, prachtig zonnig voorjaarsweer, we wandelen naar het Museum van Oudheden. In de hal worden we ontvangen door Armand Gouvernante van Raders. Hij organiseert in 2014 iedere derde zondag van de maand in dit museum een pianoconcert onder de vleugels van 'Weltklassik am Klavier!'. Dit is een Duits initiatief om jonge, buitengewoon hooggeschoolde pianisten een publiek te geven in kleinschalige concerten. De pianisten worden zorgvuldig geselecteerd door de beroemde pianopedagogen Bernd Goetzke, Lars Vogt en Matti Raekallio. Vanmorgen luisteren we naar Susanna Kadzhoyan. Zij speelt twee hoogtepunten uit de Russische Romantiek. Voor de pauze de Seizoenen op. 37a van Tjsaikovsky. Vooraf verklaart de pianiste haar interpretatie van de compositie: iedere maand wordt uitgebeeld in een kort stukje pianomuziek. Hoewel ik ook wel begrijp dat het carnaval in februari, de leeuwerik in maart en de jacht in september allen een eigen dynamiek kennen.

Na de pauze luisteren we naar Six Moments Musicaux van Rachmaninov. Prachtige pianomuziek waar Kadzhoyan zich in uitleeft. Ze vertelt vooraf dat Rachmaninov een geestelijk kind van Tsjaikovsky is. In de traditie van de Romantiek, maar wel moderner. En ik filosofeer tijdens de mooie pianoklanken nog even dat de een aan de ander vooraf gaat. De geschiedenis gaat maar één kant op. Eerst Tsjaikovsky en dan Rachmaninov. De laatste heeft veel van de eerste geleerd, niet andersom. Als we naar buiten lopen zeg ik tegen Saskia, goh, ik ben verbaasd over de enorme drukte in dit museum, ik moet mijn beeld over de culturele belangstelling van de Nederlander bijstellen. En de mevrouw naast ons reageert direct: 'ja, maar wel alleen als de treinkaartjes op zondag met het boek van Tommy Wieringa een dagje gratis zijn.' Wij wandelen voldaan naar huis. Voor het programma zie www.weltklassik.nl/leiden •

Singelpark

BEWONERSINITIATIEVEN *door Jacques van Alphen*

Europa tegen de wereld, of waarom ik tegen exoten ben.

Nu de plannen voor het singelpark vorm beginnen aan te nemen is het tijd om te waarschuwen tegen een van de voornemens van bureau Lola: het beplanten van het nieuwe park **"met bomen uit de hele wereld"**. Niet omdat dit een te ambitieus plan is dat niet gaat lukken, want dat is het natuurlijk, maar omdat het niet verstandig is de stad vol met exoten te planten. Waarom niet?

Blad van de Liquidambar, afbeelding Internet

Geen exoten?
Is een Libanonceder dan niet prachtig? Zijn de herfstkleuren van Liquidambar en de bladvorm van de tulpenboom dan niet onovertroffen? En is de Japanse tempelboom niet het toppunt van exotisme? En welke Europese bomen zouden kunnen wedijveren met de delicate vormen van Japanse esdoorns?

Maar denkt u echt dat Europese bomen minder mooi zijn dan soorten uit andere continenten? Wat is mooier dan een bloeiende paardenkastanje? Wat kan wedijveren met de geur van lindebloesem, met de prachtige vorm van een volwassen vrijstaande es, met het zonlicht dat door het lichtgroene bladerdak van een net uitgelopen beuk filtert, of met het contrast tussen de donkergroene bladeren van de haagbeuk en de strokleurige vruchten die er tussen hangen? Zijn onze wilgen niet schitterend als ze in maart vol met gele katjes bloeien of in de zomer getooid zijn met fijn zilvergroen blad?

Bloeiende wilgenkatjes, foto Internet

Biodiversiteit
Maar waarom niet naast die Europese bomen wat extra diversiteit uit andere continenten gehaald, dan heb je toch het beste van twee werelden? Hoe groter de diversiteit hoe beter toch? Juist vanwege de biodiversiteit wil ik een pleidooi houden voor de aanplant van Europese bomen en tegen de aanplant van exoten in de stad.
Bomen die worden ingevoerd uit andere continenten arriveren hier zonder de insecten die er in hun thuisland op leven. Omdat bomen en planten zich tegen de vraat van insecten verdedigen met een grote verscheidenheid aan stoffen die of giftig zijn, of de plant slecht verteerbaar of vies maken zijn alleen de insecten die zulke stoffen onschadelijk kunnen maken in staat die plant te eten. Meestal gaat het dan om insecten die samen met de plant zijn geëvolueerd en zich over een periode van vaak miljoenen jaren hebben kunnen aanpassen aan het verweer van de plant.

Insecten en vogels
Nederlandse insecten zijn meestal niet aangepast aan de exoten, en daarom zijn er maar weinig insecten die op de exoten leven. De aanplant van exoten betekent daarom minder voedsel voor insecten. Dat betekent niet alleen minder citroenvlinders, boomblauwtjes en lindepijlstaarten, maar ook minder voedsel voor bijen. Het betekent vooral minder voedsel voor de vogels in de stad. Als de kool-en pimpelmezen en andere zangvogels jongen hebben zijn er op de inheemse bomen veel rupsen te vinden, die absoluut noodzakelijk zijn om hun jongen mee groot te brengen. In het najaar en tijdens de winter vormen de bessen van vlier, hulst, kornoelje, meidoorn en lijsterbes voedsel voor merels en lijsters, terwijl de houtduiven die van de klimop eten. Eikels vormen het wintervoedsel van de Vlaamse gaai, en vinken komen de winter door op beukennootjes en de zaden van haagbeuken. Sijsjes, putters en barmsijzen leven dan van de zaden van elzen en berken. Groenlingen eten de zaadjes uit rozenbottels. Staartmezen en goudhaantjes voeden zich 's winters vooral met insecteneieren die ze van de kale takken pikken. Zonder de inheemse bomen wordt het stil in de stad, en hoe meer van die inheemse bomen en struiken, hoe meer vogels en insecten er zullen zijn. Ginkgo, de Japanse tempelboom, dient geen enkel dier tot voedsel, en in de sprieterige takken ervan kunnen vogels geen nesten bouwen. Gleditsia's, en Kaukasische vleugelnoten zijn voor ons even onaantrekkelijk met hun onopvallende groene bloemen, als voor insecten en vogels, die er niets van hun gading vinden. Daarnaast blijken sommige aangeplante exoten zich tot schadelijke invasieve soorten te ontwikkelen, zoals de "bospest" (Prunus spinosa) en de Chinese hemelboom (Ailanthus altissima). Het bestrijden van zulke soorten kost de overheid miljoenen.

Europese struiken en bomen
Het ontbreekt in Europa bepaald niet aan diversiteit van bomen en struiken. Van de platanen en paardenkastanjes uit Griekenland en de Balkan, de tamme kastanjes en gouden regens uit zuid en midden Europa, de abeel uit midden Europa tot en met Taxus en jeneverbes uit West Europa en onze Nederlandse schietwilgen en zwarte populieren. Er zijn alleen al zo'n 60 soorten eiken in Europa! Er is dus keuze genoeg! Laten we daarom zo min mogelijk exoten aanplanten, zowel in de wijken als in het nieuwe singelpark.

Bewonersinitiatieven

LOKHORSTKERK VOORJAARSPROGRAMMA 2014

door Barend Kraal

Lokhorstkerk
Deze kerk werd rond 1650 als Doopsgezinde schuilkerk gebouwd op grond van het voormalige Huis Lokhorst, waar ooit ook graaf Floris V geboren is (sporen uit die

tijd zijn nog aanwezig). Het gebouw op erf met tuin van Pieterskerkstraat 1 wordt nog steeds elke zondagochtend als kerk gebruikt, tegenwoordig met beurtelings een der predikanten uit het Doopsgezind-Remonstrantse samenwerkingsverband. De kerkdiensten zijn van 10.15 -11.15 uur en hebben een open, vooruitstrevend en levensbeschouwelijk breed karakter.

Muziek

Een commissie van gemeenteleden organiseert muziekuitvoeringen van o.a. Practicum Musicae-studenten Alle zijn vrij toegankelijk, een vrijwillige bijdrage na afloop is welkom.
Actuele programma-informatie is te vinden op **www.doreleiden.nl/concerten/**.
Daar worden trouwens ook de concerten aangekondigd van andere kamermuziekgezelschappen die de Lokhorstkerk voor hun optreden gebruiken (kaartverkoop aan de zaal). Hieronder het voorjaarsprogramma.

Lokhorstkerkzaal tijdens een Practicum Musicae-concert (foto Tom Sebus)

Zo 13 april, 15.00 uur: Leids Barok Ensemble
Het programma vermeldt o.a. het vierde Brandenburgse Concert van J.S. Bach en kamerorkestmuziek van Corelli, Telemann en Richter. Dirigent is Roelof Balk en solisten zijn Han Tol & Isabella Mercuri (blokfluit) en Wiveka Elion (viool)

Vr 18/4, 19.30-20.30 uur: Vesperdienst Goede Vrijdag
Voorganger is ds. P.L. van Asselt, met muzikale medewerking van het Leids Kamerkoor onder leiding van Rozemarijn Kalis. De vertelling van het Lijdensverhaal naar Matthëus wordt in deze vespers omkranst met liederen van o.a. Da Vittoria, Byrd, Kuhnau, Duruflé, Howells en Andriessen. De toegang is vrij.

Do 24/4, 17-18u: Inloopconcert Practicum Musicae
Dubbelstudenten aan de Universiteit Leiden en het Koninklijk Conservatorium geven een verrassingsconcert met een breed programma, variërend tussen oude, klassieke en eigentijdse muziek. De toegang is vrij.

Za 10/5, 20u: Arnold Schönberg Kamerkoor
Op het programma "Chansons van 1500 tot heden" staan werken van o.a. Josquin Desprez, J. Absil, H. Badings en Jacques Brel.

Do 22/5, 17-18u: Inloopconcert Practicum Musicae
Dubbelstudenten aan de Universiteit Leiden en het Koninklijk Conservatorium geven een verrassingsconcert met een breed programma, variërend tussen oude, klassieke en eigentijdse muziek. De toegang is vrij.

Zo 15/6, 's middags: Leiderdorps Kamerkoor
Tijdens het "Lenteconcert" klinkt een Slavisch programma met koorwerken van o.a. Pärt, Rachmaninov, Gorecki, Kreek en Bortniansky.

Do 26/6, 17-18u: Inloopconcert Practicum Musicae
Dubbelstudenten aan de Universiteit Leiden en het Koninklijk Conservatorium geven een verrassingsconcert met een breed programma, variërend tussen oude, klassieke en eigentijdse muziek. De toegang is vrij.

Zo 6/7, 15u: Collegium Musicum
Nadere programma-informatie volgt later.

Woorden

Naast concerten organiseert de Lokhorstkerk ook andere activiteiten op cultureel en maatschappelijk gebied. In juni is er een serie van drie avondlezingen met discussie rond het thema Medische Ethiek. Elke keer belicht een andere spreker hiervan een kant vanuit de eigen beroepservaring. De avonden zijn los van elkaar te bezoeken en de toegang is vrij.
Wo 11/6, 20-22u: Prof. dr. S. Van de Vathorst, bijzonder hoogleraar "Kwaliteit van de laatste levensfase en van sterven" aan de medische faculteit van de Universiteit van Amsterdam.
Wo 18/6, 20-22u: Dr. A.P. De Jaegere, kinderarts en neonatoloog van het Emmakinderziekenhuis in Amsterdam.

Wo 25/6, 20-22u: Ds. M. J. Wassenaar, remonstrants predikant en geestelijk verzorger in een regionaal verpleeghuis. •

Historie

SINT JORIS DOELEN *door Leendert Couprie*

Verdwenen schuttersdoelen

Rond 1980 nam men het besluit om twee stukken grond ter weerszijde van de Witte Singel bouwrijp te maken. Daarmee kwam een eind aan het geharrewar over de vraag hoe de nieuwe alfa - behuizing van de universiteit eruit moest gaan zien. Het terrein aan de stadszijde van de singel verloor toen met een paar pennenstreken zijn eeuwenoude, krijgshaftige bestemming: de plaats waar in de 14e eeuw tweekampen konden worden uitgevochten als de Graaf van Holland het goed vond, een oefenplaats voor de stedelijke schutterij in de 16e en 17e eeuw, een wapenopslag, annex kazerne in de 18e en 19e eeuw, of een kostschool voor de Landmacht in de 20e eeuw.

WDS-complex

Een mooie naam voor het geheel van gebouwen dat nu al weer bijna 40 jaar op het oude Doelenterrein staat is nooit bedacht. De officiële benaming: WDS-complex, klinkt toch aanzienlijk minder goed dan 'Krijthoeve, 'Jorisdoelen', of 'Sebastiaansdoelen', namen die de oude gebouwen ooit hadden. Alleen de benaming 'Arsenaal' is voor een van de gebouwen in gebruik gebleven en de huizen langs het water hebben 'Sebastiaansdoelen' als adres.

Helemaal verloren is gegaan dat er in de 15e en 16e eeuw ook nog een vrouwenklooster stond—daar, waar je nu, op nummer 16 van de Doelensteeg, een tamelijk onopvallend ogend gebouw aantreft. En dan is er natuurlijk nog de St. Jorispoort bij de Groenhazengracht, een overblijfsel, dat wat mij betreft best verplaatst had mogen worden naar de brug aan de andere kant, tegenover restaurant 'De Grote Beer', want daar is van lieverlee een niet onbelangrijke toegang tot het WSD-terrein ontstaan door toedoen van studenten en docenten die een kortere, en rustiger looproute van en naar het station hebben ontdekt dan via Steenstraat en Rapenburg.

De Doelenpoort ten tijde van de Doelenkazerne begin 20e eeuw, archief gemeente Leiden

St. Sebastiaansdoelen

Voor de rest van dit verhaal pikken we de twee 'Doelens' eruit: de St. Sebastiaansdoelen, om vast te leggen hoe ze er aan het einde van de 16e eeuw, de spannende tijden van het beleg van Leiden, moeten hebben uitgezien, en wat daar toen te beleven viel. De Doelensteeg liep door tot aan de stadsmuur, die langs de buitensingel was aangelegd. Het eerste stuk van de steeg, vanaf het Rapenburg tot aan de huidige Doelengracht, was smal, met aan de rechterkant de restanten van het kort tevoren opgeheven klooster Roma. Aan de andere kant van de brug over de Doelengracht was het wat opener. Links waren wat woonhuizen, en rechts stonden, halverwege onderbroken door een sloot, de muren met toegangspoort van de twee oefenterreinen van de plaatselijke schuttersgilden.

Eerste Doelen

Het fraaist zag de eerste Doelen er uit, die van St. Joris, waar de voetboogschutters zich oefenden. Als je het terrein betrad stond je op een min of meer vierkant voorterrein, dat aan de tegenover liggende zijde afgesloten werd door een fraai 'clubgebouw' van twee verdiepingen. Achter dat gebouw lag, evenwijdig aan de Doelengracht, een aantal schietbanen.

Achterste Doelen

De tweede Doelen –ook wel de achterste Doelen geheten—had de heilige Sebastiaan als beschermheer.

Het was een vergelijkbaar lange kavel, dat tussen de 'voorste' Doelen en de stadsvest ingeklemd lag. Ook hier waren in de lengterichting van het terrein schietbanen aangelegd, en er was een al wat ouder, grotendeels uit de 15e eeuw daterend hoofdgebouw dat men langs een van de lange zijden opgetrokken had. Het stond pal naast het slootje dat aan de stadszijde van de ommuring parallel aan de buitensingel liep—de benaming 'Binnenvestgracht', die aan een aantal smalle straatjes aan de rand van het oude centrum is gegeven, houdt de herinnering aan dit en soortgelijke watertjes levend.

Schietbanen

Ik denk dat je je de gedeeltes met de schietbanen het beste kunt voorstellen als twee langwerpige met gras en bomen begroeide stukken grond, waarop een aantal smalle stroken van zo'n 75 meter lengte vrij van hoge begroeiing werden gehouden. Bij de meeste van de schietbanen stond aan de korte zijde, zo lijkt het op oude vogelvluchtkaarten (en zo zien hedendaagse reconstructies er dan ook uit), een afdak voor de schutters. Aan de korte kant waren er schietschijven opgesteld.

Schutterijen

In de Nederlanden waren toentertijd in iedere plaats van enige omvang weerbaarheidkorpsen opgericht, die in geval van nood de eerste verdediging konden uitvoeren. Vanwege het feit dat men zich oefende in hand- en voetboogschieten–geen kruitwapens dus—werden de schutterijen allengs gezelligheidsverenigingen met een ernstige ondertoon. Weliswaar werd er geoefend in het raakschieten over een afstand van 75 meter of daaromtrent, maar als er geen dreiging van buitenaf was, gingen natuurlijk tijdens en na de regelmatige exercities het spel- en recreatie element overheersen.

Zo is te verklaren dat hier en elders, in Den Haag bijvoorbeeld, de schutterijen met hun maatschappelijk veelal welgestelde leden, in de 16e en 17e eeuw grote verenigingsgebouwen oprichtten. Niet in de laatste plaats voor feesten en partijen—denk aan de beroemde schuttersmaaltijden van Frans Hals, die de gang van zaken halverwege de 17e eeuw in Haarlem weerspiegelen.

Een officier van de Leidse schutterij voor de poort van de Sint Jorisdoelen, Domenicus van Tol 1673

In Leiden stonden tegen het eind van de 16e eeuw twee schuttersdoelen. Toen eind 1970 het terrein van het WSD bouwrijp werd gemaakt voor het woningblok dat er nu staat heeft men nog naar fundamenten of andere restanten gezicht. Maar er was niets meer over. •

Bewonersinitiatieven

DE PELGRIMSPLAATS *door Carla van der Poel*

Slapen en ontwaken in de Pieterswijk

Na een omzwerving van zeven jaar, waarvan vijf jaar in Rusland, zijn Jaap en Lucie Brüsewitz teruggekeerd in de Pieters- en Academiewijk. Zij hadden ruimte over, zochten een nieuwe bezigheid en zijn gestart met Bed & Breakfast Pelgrimsplaats. De studio bevindt zich aan de Pieterskerkstraat 16. Het is een aantrekkelijk onderkomen voor twee personen, met een keuken. Jaap en Lucie mikken op toeristen, maar denken ook aan gasten van bewoners die ondergebracht moeten worden. Zeer geschikt ook voor mensen die wat langer in Leiden verblijven. De naam is niet toevallig gekozen. Om de hoek hadden in de 17de eeuw de pilgrimfathers hun drukkerij. Voor meer informatie: www.pelgrimsplaats.com

De Pelgrimsplaats in de Pieterskerkstraat, foto Lucie Brüsewitz

Ingezonden

MEVROUW KERN

Breestraat
Vijf Leidse kunstenaars spoten op een donderdagochtend in januari graffiti op ramen van lege winkels als protest tegen de leegstand van winkelpanden in Leiden. Een goede aktie die weer eens de leegstand van vele winkelpanden onder de aandacht brengt.

De verwijzing naar het witteboordenvandalisme kan ik enigszins delen, maar ook de gemeente Leiden en de winkeliers zelf zijn verantwoordelijk voor de leegstand. De gemeente doet aan de leegstand niet veel. Er worden nog steeds plannen ontwikkeld om juist meer vierkante meters winkel te ontwikkelen, terwijl al vaker door mensen die er verstand van hebben, gemeld wordt dat de komende jaren minstens 25% van het winkeloppervlak zal moeten verdwijnen. Dus verkleinen van het aanbod past meer in de toekomst dan vergroten van het aanbod. Binnen het huidige aanbod van meters zal de keus gemaakt kunnen worden voor meer gespecialiseerde en unieke winkels.
Het parkeerbeleid van de gemeente is verdere niet klantgericht. Buiten de parkeergarages kunnen de bezoekers van Leiden niet achteraf--voor de tijd dat men er staat--betalen. Betaald parkeren is echter geen orde-, maar een dienstverlenende maatregel.

Ook de ondernemers zelf moeten eens de grootste frustratie van de bezoekers van de binnenstad oplossen door de openingstijden van de winkels--en dan met name die op al die extra koopavonden en zondagen--te stroomlijnen. Zo rond de feestdagen zie je bijvoorbeeld dat er enkele winkels open zijn en dat het merendeel gesloten is. Wat heeft het dan voor zin om al die extra koopavonden en zondagen te promoten, als de winkels toch niet open zijn.
Het Centrum Management als coördinerende factor, zal hier iets aan moeten doen. Niets voor niets adverteert de internet winkel bol.com rond de feestdagen met een spot waarin parkeren, gesloten winkels en het niet voorradig zijn van artikelen, naast het weer (daar kunnen we niets aan doen) als negatief neergezet worden.

Ook de promotie van Leiden zelf kan beter. Waarom weer zo'n kunstijsbaan en kerstmarkt? Oubolligheid en armoe troef. Leiden is een stad van kunst, cultuur, musea en intelligentie! Wat doet het Centrum Management daarmee?

Dan de leegstand zelf. Er wordt nog steeds gedacht dat Leiden tegen alles in kan groeien als winkelstad. Vergeten wordt dat er veel detailhandelsomzet weglekt naar de verkoop op internet. Dus zijn er minder winkels nodig. Winkels die bestaansrecht willen hebben moeten de koppeling met internet maken: een fysieke winkel en verkoop via internet. Winkels dienen bijzonder te zijn, of een assortiment te hebben dat je niet zo makkelijk op internet kan kopen. Daar win je klanten mee. Geen geld in oubolligheid stoppen maar in een fonds waarmee startende ondernemers met een goed plan en een aantrekkelijk winkelconcept
financieel ondersteund kunnen worden. De eigenaren van panden kunnen hier ook in participeren om startende ondernemers die vernieuwend zijn, voor de eerste jaren een lagere huur te laten betalen of de huur omzetafhankelijk te maken.

Voorstel
Mijn voorstel is de oprichting van een winkelfonds Leiden, waar elk jaar tien startende ondernemers in de detailhandel, met een goed plan en een vernieuwend aanbod ondersteuning gaan krijgen. Wat kan betekenen dat Leiden er elk jaar een aantal toonaangevende winkels bij zal krijgen. Dat trekt bezoekers naar de binnenstad en voorkomt leegstand.

Hans Edink
Mevrouw Kern
Breestraat 141 Leiden

Ledenvergadering 2014

Het bestuur heeft het genoegen u uit te nodigen voor de Ledenvergadering

Op 22 april 2014 in Ars Aemula Naturae, Pieterskerkgracht 9, van 20.00 tot 21.30

Om 19.15 uur presenteert Ton van Raan door hem ontwikkelde toeristische routes door de binnenstad, thema: Leidse ontdekkingen.

Agenda

1. Opening
2. Vaststelling van de agenda
3. Verslag LV 2013
   (zie website, verkorte versie hieronder)
4. Inhoudelijk jaarverslag 2013
   (zie website, geprinte exemplaren beschikbaar)
5. Financieel jaarverslag 2013
   (zie website, geprinte exemplaren beschikbaar)
6. Bestuursaangelegenheden:
   a. Afgetreden is Koert v.d. Velde
   b. Voorstel herbenoemen als bestuursleden Eveline van Lottum en Jan Pieters
   c. Voorstel benoeming als bestuurslid met de functie van penningmeester Ruben Krantz, die Max Heck opvolgt (deze treedt af)
   d. Voorstel benoeming als lid van de kascommissie Jan Wieles, die Lodewijk van Paddenburg opvolgt (deze treedt af volgens rooster).
7. Voorstel verhoging contributie per 1 januari 2015 tot €7,50 voor een meerpersoons- huishouden en €6 voor een eenpersoonshuishouden (was resp. €5 en € 4,50)
8. Plannen van de wijkvereniging voor 2014
9. Rondvraag
10. Sluiting

Voor de ledenvergadering van 2013 hield Tanneke Schoonheim een rondleiding langs stegen in onze wijk. Hieronder Tanneke (tweede van links) met enige Verenigingsleden, foto Marjolijn Pouw

Verkorte weergave verslag ledenvergadering PAL 23 april 2013

1. Opening en mededelingen.
De bestuursleden Hans Crone, Sita Dewkalie en Koert van der Velde zijn verhinderd, evenals onze wijkagent Willem van Vliet. Onze wijkmanager, René Verdel is bij de vergadering.

2. Vaststelling agenda.
Deze wordt ongewijzigd vastgesteld.

3. Samenvattend verslag ledenvergadering 24 april 2012.
Ook dit wordt vastgesteld.

4. Jaarverslag 2012 inhoudelijk en financieel
Het financiële jaarverslag is door de kascommissie gecontroleerd en in orde bevonden. Het verslag wordt door de leden goedgekeurd, evenals het inhoudelijke verslag. In 2012 lag de nadruk op de volgende onderwerpen: **Breestraat, Buurtkaderoverleg, Districtsraden, El Cid week, Nieuw evenementenbeleid en Rapenburghotel**. De ontwikkelingen zijn ruim belicht in de drie uitgebrachte Hart van de Stadkranten en op de website.

5. Bestuursaangelegenheden.
Hans Crone en Sita Dewkalie treden af. Het bestuur draagt voor benoeming als nieuwe bestuursleden voor: Ludo van Oyen, Adri Klaassen en Max Heck. Ze worden bij acclamatie door de leden benoemd. Jacqueline Mos wordt voor drie jaar herbenoemd (zij was benoemd in 2010). Het bestuur heeft Hans Tebra bereid gevonden om de website bij te houden, die meer gebruikt zal worden voor informatie uitwisseling. Hij is lid van de Hart van de Stadkrant redactie.

6. Parkeergarage Garenmarkt en toekomst Breestraat.
Bestuurslid Jan Pieters licht dit agendapunt toe. In het najaar organiseert de wijkvereniging een bijeenkomst over de ontwikkelingen. Een aantal zaken die elkaar beïnvloeden komen samen: het busverkeer en de herinrichting van de Breestraat, leegstand van winkels, de parkeergarage op de Garenmarkt, de plannen van SLS voor studentenappartementen op de Langebrug, het Aalmarktproject, de nieuwbouw van ROC ID college. Omdat we van een aantal onderwerpen niet weten hoe daar in de wijk over gedacht wordt, zullen we aan de hand van stellingen over deze onderwerpen discussiëren. Daarop ontstond een levendige discussie, waar echter geen duidelijke conclusies uit te trekken zijn. Wel gaf deze aanknopingspunten voor de opzet van de bijeenkomst in het najaar.

7. Rondvraag
Gevelsteen Gerecht 5: De steen vermeldt dat Rembrandt daar gewoond en gewerkt heeft –wat niet klopt. De steen voldoet aan de wettelijke voorschriften; de gemeente kan een vergunning daarom niet weigeren. Wel ergeren veel mensen zich er aan. Het bestuur zal nogmaals aandringen op verwijdering.
Langebrug: De bestrating wordt in rap tempo slechter. Jacqueline Het bestuur zal dat meenemen bij de wijkschouw met de Wijkmanager.

NB: Het bestuur verstuurt uit kostenoverweging geen acceptgirokaarten meer voor het lidmaatschap van de wijkvereniging. Leden van de vereniging die dat nog niet hebben gedaan wordt verzocht het vereiste bedrag (€ 4,- of € 5,50 voor huishoudens van meer dan 1 persoon) over te maken op rekening 3664416 VvP&A, Leiden, met vermelding van 'lidmaatschap 2013'.

Berichten

door Clariet Boeye, Adri Klaasen (AK), Eveline van Lottum (EvL), Jacqueline Mos (JM), Ludo van Oyen (LvO), Marjolijn Pouw (MP)

Pieterswijk

Herinrichting Breestraat

Eerste fase

Op vrijdag 14 maart legden wethouder Robert Strijk en Mark van Praag, voorzitter van winkeliersvereniging Breestraat, de eerste stenen van de historische 'Blauwe Stoep' in de Breestraat. Hiermee gaven zij het startsein voor de renovatie. Daarna ondertekenden de gemeente en Busbedrijf Arriva in restaurant Burgerzaken een convenant met afspraken over het busverkeer. De eerste fase van de herinrichting start 30 juni en duurt tot eind september. Vóór 3 oktober moet alles klaar zijn. De trottoirs worden van nieuwe stenen voorzien en de Blauwe Stoep komt terug in het straatbeeld. Er komen meer bomen, bankjes en mogelijkheden voor horeca terrassen. Bij de herinrichting komen ook de Leidse Lantaarns terug. Een deel van de Korevaarstraat wordt onder handen genomen en het Gangetje krijgt een pleinfunctie. Ook daar komen extra bomen.

Rijbaan

De rijbaan wordt opnieuw ingericht en vooralsnog geasfalteerd. Arriva en de gemeente hebben o.a. afgesproken dat de bussen na de werkzaamheden niet harder dan 15 km per uur rijden en dat fietsers niet worden ingehaald.

Tweede fase

In de tweede fase wordt, als besloten wordt tot een halvering van het aantal busbewegingen, ook het asfalt verwijderd en vervangen door bestrating met klinkers. Daarvoor dient echter eerst nog onderzoek plaats te vinden naar de consequenties voor de luchtkwaliteit in de binnenstad. Pas na de installatie van het nieuwe college van B & W zal hierover meer duidelijkheid komen. (LvO)

Verkeersmetingen

Gedurende de werkzaamheden in de Breestraat wil de gemeente monitoren hoe het verkeer in de binnenstad zich gedraagt. Dat wordt gedaan door middel van mechanische tellingen (telslangen) op verschillende locaties. Er wordt eerst een nulmeting uitgevoerd om de situatie voor aanvang van de werkzaamheden in beeld te hebben.(AK)

Gerecht

Bewoners meldden dat op klaarlichte dag het ijzeren raamwerk van de leilinden op het Gerecht is gestolen. De dieven konden hun gang gaan, omdat iedereen dacht dat ze in opdracht van de Gemeente handelden. Wees niet te goedgelovig als zich voor uw deur wat vreemds voordoet en bel de politie.

Langebrug

Hoger beroep SLS – studentenappartementen

Omwonenden, die vorig jaar een rechtszaak tegen de bouwplannen van DUWO hebben verloren, zijn nu bij de Raad van State in hoger beroep gegaan. De uitspraak wordt uiterlijk half juli 2014 verwacht. SLS/DUWO stelt in verband hiermee de bouwactiviteiten uit tot na de bouwvak (half augustus).

De afgebroken gevel van de kerk

Elementen van de kerkgevel zijn door DUWO opgeslagen en worden voor zover mogelijk weer toegepast in de nieuwe gevel. Het beeld van de oude kerkgevel komt dus weer terug. Delen van de gevel zullen in nieuwe materialen worden uitgevoerd.

Slangentoren

DUWO is in gesprek met een partij, die er een kleinschalige Bed & Breakfast van wil maken. In de komende weken zal blijken of dit haalbaar is. Zo niet, dan vraagt DUWO een sloopvergunning aan.

Publiek toegankelijk pleintje

De komst van een pleintje op het terrein is afhankelijk van de sloop/herontwikkeling van de slangentoren. Bij sloop wordt het hele terrein openbaar. Bij de herontwikkeling komt er een hek rond de slangentoren dat in ieder geval 's avonds en 's nachts is afgesloten. De wethouder heeft niet zozeer moeite met een eventuele openbare ruimte, maar vooral – indien de slangentoren wordt gehandhaafd – met een onbeheersbare situatie van het terrein rond de toren. (AK)

Langebrug verkeerssituatie

De wijkvereniging heeft het College van B&W gevraagd om samen met enkele bewoners van de Langebrug te zoeken naar mogelijkheden om de verkeerssituatie aldaar te verbeteren. Hierbij wordt het door een van de bewoners opgestelde verkeerscirculatieplan aan de orde gesteld. (AK)

Pieterskerkplein Koningsdag

Op het Pieterskerkplein komt dit jaar geen kermis maar een opblaasbare stormbaan en een zweefmolen voor de aller kleinsten. Het wordt een doorloop naar de kinderspelletjes op het Gerecht. (MP)

Rapenburg Hotel

Na vier jaar moeizaam onderhandelen is de gemeente weer terug bij af, zo lijkt het. De aanvraag voor een omgevingsvergunning, door Hillgate Properties voor de tweede maal ingediend op 17 januari, is niet ontvankelijk verklaard. Buurtbewoners hadden met een huis aan huis brief om steun gevraagd voor een petitie tegen het ontwerp. Dit vanwege twee grote nieuwbouwblokken van 15 en 12,5 meter hoog (resp. aan het Pieterskerkhof en op de binnenplaats). Andere bezwaren golden de overlast door lossen en laden, ventilatie en parkeerproblemen. De petitie werd ondertekend door ca. 185 omwonenden. En toen is het hele plan van de baan geveegd. Vooralsnog een opluchting voor de omwonenden, maar hoe het nu verder zal gaan blijft toch een prangende vraag. (CB)

Academiewijk

Doelenterrein

Universiteit en gemeente willen de buurt betrekken bij de ontwikkeling van het Doelenterrein. In samenspraak met de wijkvereniging wordt de bewoners in een digitale enquête gevraagd hoe ze bij de ontwikkeling betrokken willen worden. Wie geen kans zien om de enquête digitaal in te vullen, kan via 5273090 een papieren exemplaar vragen.

Noordeinde

De gemeente heeft het monument Noordeinde 1, hoek Noordeinde | Witte Singel verkocht om er 45 studentenappartementen in te laten maken. De nieuwe eigenaar gaf een heldere en plezierige uiteenzetting over de veranderingen, maar gaf aan dat het in samenspraak met de buurt aangelegde openbare parkje nu privétuin wordt. Restaurant De Grote Beer had al clandestien een stuk van het parkje bij het Universiteitsterrein afgesnoept, nou gebeurt dat opnieuw aan de Noordeinde kant. Wat blijft er voor het Singelpark over? Buurtbewoners en de wijkvereniging zijn bezorgd. Bewoners van het nabijgelegen appartementencomplex 'De Poolster', hebben hun bezorgdheid al eerder uitgesproken. Ze vroegen de gemeente hoe die overlast en vervuiling wil tegengaan. (MP)

Levendaal West

Garenmarkt Koningsdag

Op de Garenmarkt komt weer een kinderrommelmarkt. Hij wordt versierd met vlaggen, gemaakt door kinderen van basisscholen. Als er te weinig ruimte is dan wordt bij mooi weer ook het Van der Werfpark als kinderrommelmarkt gebruikt. (MP)

Bestuur

Buurtkaderoverleg (politie wijkverenigingen)In april is er weer overleg. Relevante onderwerpen graag doorgeven via info@pieterswijk.nl of postbus 11016, 2301 EA Leiden. (JM)

Horeca en evenementen

Op 20 maart bekeek de gemeente, centrummanager en wijkverenigingen de plannen voor het nieuwe seizoen en de ervaringen van het vorige. Het resultaat kon niet mee in deze krant, we houden u via onze website op de hoogte. (MP)

Ledenvergadering

De ledenvergadering is op 22 april in Ars Aemula Naturae (Pieterskerkgracht). Begin 20.00 uur. Om 19.15 laat Ton van Raan de door hem ontwikkelde toeristische routes door de Binnenstad zien. (EvL)

Ondergrondse afvalcontainers
De eerste van de in totaal 550 ondergrondse vuilcontainers die de gemeente in de stad zal plaatsen is op 13 maart met enig feestelijk vertoon de bodem ingezakt. Wethouder De Wit (D66, milieu) heeft die handeling verricht op de Garenmarkt. De komende periode worden de ondergrondse containers geplaatst in de Academiewijk en aansluitend in de rest van het centrum. In de historische binnenstad komen in totaal 175 ondergrondse containers op 125 verschillende locaties. Dit moet in september klaar zijn. Daarna komen de overige wijken aan de beurt. Het plan is dat alle 550 containers kort voor de zomervakantie van 2015 geplaatst zijn.
Ter herinnering de belangrijkste redenen voor plaatsing van deze ondergrondse afvalcontainers:

- Een schonere, mooiere en beter beheerbare openbare ruimte in de binnenstad van Leiden. Zo wordt zwerfafval door meeuwen tegengegaan. Ook het rommelige beeld van zakken op straat (nu 2-4 keer per week) behoort dan tot het verleden.
- Een verbetering van het serviceniveau voor de bewoners omdat men 7 dagen per week, 24 uur per dag het huishoudelijk restafval kwijt kan.
- Voor de medewerkers van het team Inzameling van Stedelijk Beheer is het een aanzienlijke arbo-technische verbetering.(LvO)

tacoyo
Move your body, relax your mind

De smederij van uw wijk

SMEDERIJ VAN DE GEIJN
WWW.SMEDERIJ.NL
oude varkenmarkt 4 • 2311 vp leiden
tel 071-5661404 • 06 22406076

DRUKKERIJ • ZETTERIJ • REPROSERVICE
Van Der Linden
OFFSET • LICHTDRUK • FOTOKOPIE • LEIDEN SINDS 1901
Al meer dan 100 jaar hèt adres voor uw reprowerk

• Visitekaartjes • Briefpapier • Enveloppen •
• Geboortekaartjes • Trouwkaarten •
• Kopieën • Printen • Bouwtekeningen • Posters •

Vliet 4a-6 - 2311 RE Leiden
www.drukkerijvanderlinden.nl
Tel. 071-5120815
info@drukkerijvanderlinden.nl

Candido
HUIDVERZORGING · HUIDVERBETERING

Praktijk:
Vijf Meiplein 82
2321 BR Leiden
0634 927 139

behandeling volgens afspraak

Bloem & Lifestyle

Nieuwenburg Bloem & Lifestyle is een gezellige en eigentijdse bloemenwinkel met een grote collectie vazen, sierpotten en terraspotten.

Laat je inspireren in een winkel vol met exclusieve artikelen van o.a. Braxton interiors, PTMD, Brass & Boom, Apple tree, Bob, Yankee Candle, Silka Zijden bloemen en Veipdesign grote collectie terras & mediterrane kuipplanten. De trends van de internationale beurzen zijn altijd snel bij Nieuwenburg Bloem & Lifestyle te vinden. We adviseren u graag voor het inrichten van uw huis of terras!

- Workshops
- Bloemen bezorgen
- Bruidsboeket
- Rouwarrangement

Nieuwenburg
Bloem & Lifestyle
Doezastraat 18
2311 HB Leiden
T: (071) 512 73 98
(071) 512 08 29 (bestellen)
I: www.nieuwenburg.nl

The Painting Lady
Lijstenmakerij
www.thepaintinglady.nl
Onze openingstijden zijn:
donderdag t/m zaterdag
van 10.00 tot 17.00 uur

Schoolstraat 25
2242 KE Wassenaar
Tel. (070) 511 14 37

Korevaarstraat 51
2311 JT Leiden
Tel. (071)512 16 13

EET- DRINK- EN KUNSTLOKAAL
ANY TIME IS COFFEE TIME
VOORAF EN TOE.NL
071 5126633 / www.voorafentoe.nl

Lid A.N.V.O.
Hans van Schie Breestraat 140 2311 CX Leiden Tel. 071-512 22 13

Leids schilder- en tekengenootschap
"ARS AEMULA NATURAE"
Dag- en avondkursussen
- akwarelleren - tekenen
- modeltekenen - etsen
- boetseren - schilderen
Pieterskerkgracht 9, Leiden
Inlichtingen, tel.: 071-514 07 84

Aan dit nummer werkten mee

Artikelen en gesprekken | Jacques van Alphen, Clariet Boeye, Pim Breebaart, Charlotte Boschma, Mimi Elliot, Hans Heestermans, Mart Helfensteijn, Auke van Hoek, Adri Klaassen, Barend Kraal, Dirk Logemann, Carla van der Poel, Marjolijn Pouw, Jacowies Surie, Sabrina Vink, Peter van Zonneveld, Erick van Zuylen

Berichten | Clariet Boeye, Adri Klaassen, Eveline van Lottum, Jacqueline Mos, Ludo van Oyen, Marjolijn Pouw

Foto's en illustraties | Lucie Brüsewitz, Beeldbank Regionaal Archief Leiden, Carla van der Poel, Erfgoed Leiden, Marjolijn Pouw, Team Handhaving Leiden, Tom Sebus, RMO, Universiteit Leiden, Peter van Zonneveld, Erick van Zuylen

Kopij voor de volgende krant graag inleveren voor **10 augustus 2014** bij info@pieterswijk.nl of postbus 11016, 2301 EA Leiden, onder vermelding van kopij *Hart van de Stadskrant*.

Wijk
De Pieters- & Academiewijk en Levendaal West vormen het zuidwestelijke deel van de Leidse binnenstad. De grens loopt door het water van de Botermarkt, Vismarkt, Aalmarkt, Boommarkt, Galgewater, Witte Singel, Jan van Houtkade, en over de Korevaarstraat en het Gangetje.

Ingezonden
Mevrouw Kern, Hans Edink

BELANGRIJK TELEFOONNUMMER

Alle onderstaande diensten van gemeente Leiden zijn te bereiken op een centraal telefoonnummer. Zie ook **www.leiden.nl/14071**

Evenementenklachtenlijn
Graffitimeldlijn
Buurtbemiddeling
Horeca klachtenlijn
Milieuklachtenlijn (kantooruren)
Milieuklachtenlijn (buiten kantooruren)
Politie
Servicepunt bedrijven
Servicepunt bouwen en wonen
Servicepunt burgerzaken en belastingen
Servicepunt inburgering
Servicepunt parkeren
Servicepunt woonomgeving
Servicepunt Zorg

14 071

Vereniging
De Vereniging voor Pieters- & Academie tracht de leefbaarheid van de wijk en het welzijn van de bewoners te vergroten. Het bestuur bestaat uit bewoners die maximaal 6 jaar door de leden worden gekozen. Het bestuur verantwoordt zich jaarlijks in de ledenvergadering van april en bespreekt de gang van zaken. Bewoners kunnen lid worden, anderen kunnen de vereniging steunen als donateur.

Adres: postbus 11016, 2301 EA Leiden
Inschrijfnummer KvK Rijnland: 40445179
www.pieterswijk.nl en info@pieterswijk.nl

Lid worden
Jaarlijks € 4,50 voor eenpersoonshuishoudens, € 5,- voor huishoudens van meer personen. Het vereiste bedrag graag overmaken op IBAN NL47INGB0003664416 VVP&A, o.v.v. lidmaatschap of donateur.

Erelid
J.J.M. Gerritsen

Bestuur
Portefeuilleverdeling

- **Jacqueline Mos**, voorzitter ~ horeca en evenementen, buurtkaderoverleg, Voorzittersoverleg Stadsdeel Midden, contacten studentenverenigingen
- **Max Heck**, penningmeester ~ administratie, contacten studentenverenigingen
- **Adri Klaassen**, bestuurslid ~ verkeer en vervoer, Langebrug, SLS wonen
- **Eveline van Lottum**, secretaris ~contacten studentenverenigingen
- **Ludo van Oyen**, bestuurslid ~ Breestraat, Garenmarkt
- **Jan Pieters**, bestuurslid ~ verkeer en vervoer, bouwen en wonen
- **Koert van der Velde**, bestuurslid ~ Breestraat, bouwen en wonen, verkeer en vervoer

Hart van de Stadkrant
De Hart van de Stadkrant is een uitgave van de wijkvereniging. De krant verschijnt drie tot vier maal per jaar in een oplage van 2700 en wordt huis aan huis bezorgd. De krant wordt ook verspreid onder bestuur en gemeenteraad, ambtenaren, verenigingen, instellingen, relaties en donateurs. Kopij naar de redactie sturen via **info@pieterswijk.nl** of postbus11061, 2301 EA Leiden.

Redactie
Marjolijn Pouw (Eind)redactie
Clariet Boeye
Charlotte Boschma
Carla van der Poel

Website
Hans Tebra, info@pieterswijk.nl

Druk
Drukkerij van der Linden, Vliet 4a-6 Leiden